ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Τεύχος 115, Μάρτιος 2005

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η μετανάστευση αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τις χώρες υποδοχής μεταναστών, όπως είναι η Ελλάδα, εφόσον από την μια πλευρά προσφέρονται δυνατότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος της οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να συνεπάγεται την ανάδυση κοινωνικών προβλημάτων, όπως κοινωνικό αποκλεισμό και άλλα φαινόμενα που υπονομεύουν την κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή. Η Ελλάδα από χώρα προέλευσης των μεταναστών έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς τα τελευταία χρόνια τα μεταναστευτικά ρεύματα αυξήθηκαν απότομα και ραγδαία στη χώρα μας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στην χώρα μας βρίσκονται 762.191 μετανάστες, 415.552 άνδρες και 346.639 γυναίκες. Τα στοιχεία αυτά δημοσιεύονται στο άρθρο με τίτλο: Απασχόληση και ανεργία των μεταναστών. Επιπλέον, σε αυτό το τεύχος της ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ παρουσιάζεται άρθρο σχετικά με: τις Μορφές Κοινωνικής Ένταξης των Οικονομικών Μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής και άρθρο σχετικά με τη μετανάστευση και την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία. Επιπλέον, η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ παρουσιάζει τις δραστηριότητες του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Πολυζωγόπουλος • **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:** ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΙΝΕ, *Πρόεδρος:* Χρήστος Πολυζωγόπουλος, *Αναπληρωτής Πρόεδρος:* Α. Αποστολόπουλος, *Αντιπρόεδρος:* Π. Βούτος, Δ. Στρατούλης, Γ. Ποντικός, *Γρ. Οικονομικού:* Κ. Πουπάκης, *Διευθύνων Σύμβουλος:* Φ. Φατούρος, *Μέλη:* Α. Βλάχος, Π. Γρατσάνης, Στ. Κουτσιούμπελης, Ν. Τσιούνης, Α. Μητρόπουλος, Γ. Ντάσης, Δ. Παρλαβάντζας, Λ. Τέσκος, Σοφ. Κοντόπουλος, Σωτ. Νικολαρόπουλος • **ΓΡΑΦΕΙΑ:** Εμμ. Μπενάκη 71Α, Αθήνα 106 81, Τηλ: 210 3327710, 210 3327726, Fax: 210 3304452 • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:** ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Α. Σταμάτη

1. Παρουσίαση της κατάστασης στην Ελλάδα

Η μετανάστευση αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τις χώρες υποδοχής μεταναστών, όπως είναι η Ελλάδα, εφόσον από την μια πλευρά προσφέρονται δυνατότες που μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος της οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να συνεπάγεται κοινωνικά προβλήματα, όπως κοινωνικό αποκλεισμό και άλλα φαινόμενα που υπονομεύουν την κοινωνική συνοχή.

Η Ελλάδα από χώρα προέλευσης των μεταναστών έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς τα τελευταία χρόνια τα μεταναστευτικά ρεύματα αυξήθηκαν απότομα και ραγδαία στη χώρα μας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στην χώρα μας βρίσκονται 762.191 μετανάστες, 415.552 άνδρες και 346.639 γυναίκες.

Ο αριθμός των μεταναστών αντιστοιχεί στο 7,0% του πληθυσμού της χώρας, ενώ η αναλογία στην κατά φύλο εξέταση είναι μεγαλύτερη στους άνδρες έναντι των γυναικών (7,7% έναντι 6,3%).

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία 57,5% (438.036 άτομα), ενώ από τις 24 κυριότερες χώρες προέλευσης /αποστολής οι 20 είναι από την Ευρώπη 10 από την Ασία, 2 από την Βόρεια Αμερική και από μία χώρα η Αυστραλία και η Αφρική. Σύμφωνα με τα παραπάνω ,τα 3/4 των μεταναστών προέρχονται από την Ευρώπη, ένα 14,0% από τις χώρες τις Ασίας, από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά το 3,2%, από την Αυστραλία το 1,2%, την Αφρική το 1,0% και το υπόλοιπο 6,2% από τις υπόλοιπες χώρες,(διάγραμμα 1).

Από τους λόγους εγκατάστασης, όπως αυτοί δηλώθηκαν από τους μετανάστες, πάνω από το ήμισυ δήλωσε ότι ήρθε στην Ελλάδα για εργασία (54,2%), ενώ ένα σημαντικό μέρος το οποίο ξεπερνά το 1/5 αυτών δήλωσε άλλο λόγο .Την επανένωση οικογένειας ως λόγο εγκατάστασης, δήλωσε το 13%, για επαναπατρισμό ή παλιννόστηση περίπου το 7%, την αναζήτηση ασύλου ή ως πρόσφυγες 1,3% και 0,3% αντίστοιχα, ενώ για σπουδές έχει εισέλθει το 2,7% των μεταναστών,.

Διάγραμμα 1

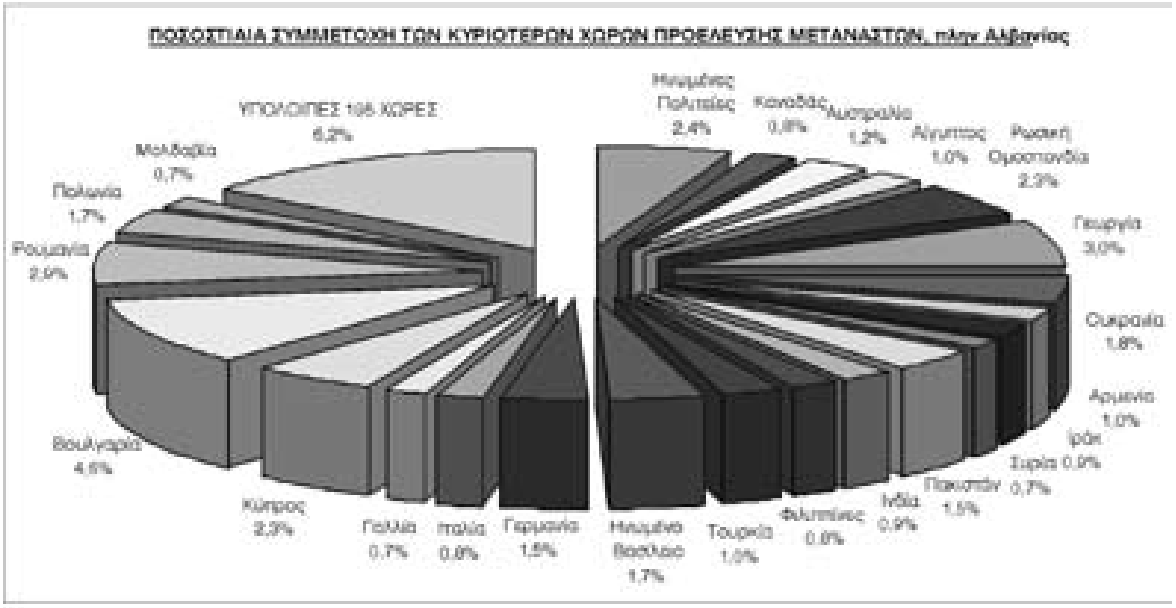

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, πίνακας 3. Αλλοδαποί κατά υπηκοότητα, φύλο και κύριο λόγο εγκατάστασης στην Ελλάδα.

Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Περί τους 391.700 μετανάστες απασχολούνται ενώ οι άνεργοι πλησιάζουν τις 40.000. ενώ το μέσο ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι μικρότερο από το μέσο της χώρας (9,2% έναντι 11,0%). Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών μεταναστών είναι μικρότερο, ενώ των γυναικών μεγαλύτερο, από το μέσο ποσοστό ανεργίας των μεταναστών. (8,0% και 11,9% αντίστοιχα).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο αριθμός των μεταναστών που απασχολούνται πλησιάζει τις 392.000, εκ των οποίων οι 271.000 είναι άνδρες και 121.000 γυναίκες. Η εν λόγω απασχόληση αντιστοιχεί στο 9,5% της συνολικής απασχόλησης της χώρας μας, ενώ στην κατά φύλλο αντιστοιχεί στο 10,4% για τους άνδρες και στο 8,0% για τις γυναίκες.

Η απασχόληση των αλλοδαπών βρίσκεται κυρίως στην μισθωτή απασχόληση (περίπου 90%), το 6,5%,δηλώνει ότι αυτοπαπαχολείται, ποσοστό 2,8% αυτών είναι εργοδότες και το 1,7% ανήκει στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών εργάζεται σε χειρονακτικά επαγγέλματα, ειδικότερα στην οικοδομή και σε άλλα δομικά έργα, μεγάλο ποσοστό εργάζεται ως τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων, ως μισθωτοί ειδικευόμενοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι κά.

Η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστριών γυναικών, πάνω από το ήμισυ, συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα παροχής προσωπικών υπηρεσιών και καθαρισμού, απασχολείται σε ανειδίκευτη χειρωνακτική εργασία, ενώ σημαντική είναι και η παρουσία τους στην πώληση σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, ενώ πολύ χαμηλά ποσοστά παρατηρούνται στην απασχόληση των μεταναστών σε επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα, παρότι διαπιστώνεται ότι τα γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά τους προσόντα.

Προτάσεις - Μέτρα

1. Χάραξη κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής

Όπως παρατηρήσαμε, τα μεταναστευτικά ρεύματα των τελευταίων ετών, σε αντίθεση με αυτά των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών, χαρακτηρίζονται: α) από την διεύρυνση του φαινομένου της οικογενειακής συνένωσης, β) από τους νόμιμους και παράνομους μετανάστες και γ) από τον σημαντικό αριθμό προσφύγων και ατόμων που ζητούν πολιτικό άσυλο.

Η σταδιακή μετατροπή όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε χώρες υποδοχής μεταναστών καθιστά τη μεταναστευτική εισροή ως ένα κοινό χαρακτηριστικό των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον στόχο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την προοπτική διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνδυάζεται όλο και πιο στενά με την αναγκαιότητα χάραξης μιας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.

Η μετανάστευση, τις επόμενες δεκαετίες, θα εξακολουθήσει να αποτελεί ένα βασικό παράγοντα των δημογραφικών εξελίξεων, ο οποίος θα συμβάλλει στην αποφυγή μείωσης του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας αλλά και των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βέβαια μια τέτοια προοπτική συνδέεται με την ανάπτυξη των πολιτικών κοινωνικο-οικονομικής ένταξης των μεταναστών. Παρόλα αυτά όμως, θα ήταν λάθος να θεωρηθεί ότι ο μεταναστευτικός παράγοντας μπορεί μακροπρόθεσμα να καλύψει τις μακροχρόνιες ανάγκες της οικονομίας σε εργασία, αφού σε μία τέτοια περίπτωση απαιτούνται ιδιαίτερα υψηλά μεγέθη μεταναστευτικών εισροών

Οι κύριες όμως κατευθύνσεις των πολιτικών θα πρέπει να βασίζονται σε θεμελιώδεις αρχές και κύριους άξονες που θα προσαρμόζονται στις ανάγκες όλων των ευρωπαϊκών μεταναστευτικών πολιτικών. Γι' αυτό τον λόγο και ανεξάρτητα από τις εθνικές ιδιαιτερότητες και ευαισθησίες μιας χώρας όλα τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις ακόλουθες αρχές

- Η ασφάλεια των συνόρων αποτελεί βασικό άξονα χάραξης μεταναστευτικής πολιτικής αλλά πρέπει να ακολουθεί και όχι να προηγείται της διαφύλαξης της εσωτερικής κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.
- Καμία μεταναστευτική πολιτική δεν μπορεί να πετύχει εάν δεν σχεδιασθούν επιμελώς εθνικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των ήδη εγκατεστημένων και νόμιμων μεταναστών αλλά και εκείνων που εισέρχονται και εγκαθίστανται με νόμιμους όρους.
- Διαμόρφωση ευρωπαϊκού πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής με δυνατότητα περιθωρίων νομικής ρύθμισης και εξειδίκευσης των μεταναστευτικών μέτρων στο επίπεδο της περιφέρειας ακόμη και της τοπικής κοινωνίας.
- Η αξιοποίηση της εμπειρίας των χωρών υποδοχής μεταναστών είναι πολύτιμη για τις νέες χώρες υποδοχής μεταναστών.

Πράγματι, μετά την εγκατάλειψη της ιδέας των εθνικών πολιτικών μετανάστευσης που με διάφορους τρόπους συνέπλεαν με την λογική της «μηδενικής μετανάστευσης», η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να διαμορφώσει σταδιακά ένα νέο κοινό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής, οι αρχές της οποίας είναι οι εξής:

- Ολοκληρωμένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η οποία θα εξισορροπεί τις εισόδους για ανθρωπιστικούς και οικονομικούς λόγους, καταπολεμώντας την παράνομη είσοδο, ειδικά δε την είσοδο διαμέσου των παράνομων κυκλωμάτων.
- Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών.
- Μακροπρόθεσμη επιδίωξη ύπαρξης κοινής πολιτικής αναφορικά με το πολιτικό άσυλο.

Έτσι η προοπτική ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής θα πρέπει να αφορά τουλάχιστον τις παρακάτω πλευρές του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως:

Την κοινωνικο-οικονομική ένταξη των μεταναστών η οποία απαιτεί πολιτικές (απασχόληση, επαγγελματική κατάρτιση, κοινωνική προστασία, εκπαίδευση μεταναστών) οι οποίες αφορούν τόσο τους μετανάστες, όσο και τις κοινωνίες υποδοχής.

- την οργάνωση και λειτουργία των εκπαιδευτικών θεσμών, με την έννοια ότι η εκπαίδευση αποτελεί μαζί με την οικογένεια, βασικό παράγοντα κοινωνικοποίησης.
- Την συνεργασία με τις χώρες αποστολής των μεταναστών, με την έννοια της παροχής οικονομικής βοήθειας, με σκοπό μακροπρόθεσμα να εκλείψουν οι συνθήκες που ευνοούν τη μετανάστευση καθώς και με τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης και της μετακίνησης προσφύγων.

Στην κατεύθυνση αυτή, η μετανάστευση περισσότερο θ' αποτελεί λειτουργική συνιστώσα της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας και λιγότερο στοιχείο προσαρμοσμένο στις βραχυχρόνιες ανάγκες της διεθνοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας.

2. Λειτουργία του θεσμικού πλαισίου

Το θεσμικό πλαίσιο άσκησης της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα όπως συμπληρώθηκε με τον Ν. 2910/2001 προσέφερε μία δεύτερη ευκαιρία νομιμοποίησης των μεταναστών, ενώ διατήρησε τη λογική της νόμιμης εισόδου ανάλογα με τις «ανάγκες της αγοράς εργασίας», διαμέσου πολύπλοκων διακρατικών διαδικασιών. Έτσι αναπαράγεται στην πραγματικότητα μία πολιτική εισόδου μεταναστών που στοχεύει στον απόλυτο κρατικό έλεγχο των ροών με κριτήριο την κάλυψη της ζήτησης σε ειδικότητες οι οποίες δεν προσφέρονται επαρκώς στην εγχώρια αγορά εργασίας, ενώ γίνεται δεκτή η ανάγκη μιας εφάπαξ νομιμοποίησης των μεταναστών που βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, σύμφωνα με αποτελέσματα έρευνας που εκπονήθηκε από το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ σε υπηρεσιακούς ή άλλους παράγοντες που έχουν παρακολουθήσει από διάφορες θέσεις την υλοποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, οδηγούν στο βασικό συμπέρασμα ότι ο κρατικός μηχανισμός και η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχουν ακόμα ολοκληρώσει την υποδομή, το ανθρώπινο δυναμικό και τη γνώση, που απαιτεί μία τέτοια κινητοποίηση της διοίκησης. Αυτό σημαίνει ότι η ανταπόκριση των μεταναστών στην ασκούμενη μεταναστευτική πολιτική είναι θετική, ενώ το διοικητικό περιβάλλον στο οποίο έπρεπε να την εκδηλώσουν δεν επιτυγχάνει υψηλά επίπεδα αποτελεσματικής λειτουργίας.

3. Χάραξη αναπτυξιακής / μεταναστευτικής πολιτικής

Οι επιπτώσεις της εισροής των μεταναστών, κατά την δεκαετία του 1990, στις μεταβολές του πληθυσμού στην Ελλάδα είναι σημαντικές, εξαιτίας της συμβολής τους στην φυσική αύξηση του πληθυσμού η οποία οφείλεται κυρίως στην νεανική πυραμίδα του αλλοδαπού πληθυσμού.

Όπως αποδεικνύεται, η μετανάστευση στην Ελλάδα και στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί καθοριστικό παράγοντα αποφυγής μιας μελλοντικής μείωσης του συνολικού πληθυσμού και συμβολής στην κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτρέψει την μελλοντική μείωση του πληθυσμού σε ηλικίες εργασίας καθώς και τη διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της Ελλάδας.

Πράγματι, η μετανάστευση σήμερα στα 15 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιστοιχεί σε 20 εκατ. οικονομικούς μετανάστες και σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, εάν στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2050 εισέρχονται 1.200.000 μετανάστες τον χρόνο, τότε το 2050, η πληθυσμιακή σύνθεση θα είναι η ίδια όπως είναι και σήμερα, γεγονός που αποτυπώνει, εκτός των άλλων, την συνύπαρξη δημογραφικής γήρανσης και υπογεννητικότητας στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι παραδοχές και οι εκτιμήσεις των προβλέψεων στην ελληνική οικονομία αναφέρουν ότι οι οικονομικοί μετανάστες από 1 εκατ. που είναι σήμερα (1 στους 10 κατοίκους) το 2050 σ' ένα πληθυσμό 15 εκατ. ατόμων, οι μετανάστες θα είναι 4 εκατ. άτομα (2,5 στους 10 κατοίκους).

Παράλληλα, η είσοδος των μεταναστών στην ελληνική αγορά δεν συνοδεύτηκε από σοβαρές απορυθμίσεις στην αγορά εργασίας και την ελληνική κοινωνία γενικότερα.

Στα πλαίσια αυτά μπορεί να διατυπωθεί η πρόβλεψη ότι η στασιμότητα αναδιαρθρωτικών διαδικασιών στην παραγωγική διάρθρωση και το τεχνολογικό επίπεδο αρκετών τομέων οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, ανανεώνει την ζήτηση για ανειδίκευτη και φτηνή εργασία και επομένως για μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό που έρχεται στην Ελλάδα σε συνθήκες που οδηγούν σε σημαντικό βαθμό στην παραοικονομία

Σε μία τέτοια προοπτική απαιτείται οι πολιτικές ρύθμισης της προσφοράς να συνοδεύονται από πολιτικές ρύθμισης της ζήτησης μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού, προκειμένου να μη παρατηρηθεί διάσταση επιδιώξεων και πραγματικών οικονομικών εξελίξεων.

Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους η μεταναστευτική πολιτική πρέπει να αποτελεί μέρος της αναπτυξιακής πολιτικής και της πολιτικής εργατικού δυναμικού, μέρος του οποίου είναι και οι μετανάστες

Εάν δεχθούμε ότι η Ελλάδα έχει ανάγκη τους μετανάστες για να αποφύγει τη μείωση του εργατικού της δυναμικού, απαιτείται να καταλήξει σε αποφάσεις οι οποίες θα σηματοδοτήσουν την έναρξη μίας σταδιακής μετάβασης προς την κατεύθυνση χάραξης πολιτικής και κοινωνικής ρύθμισης των σύγχρονων μεταναστευτικών ρευμάτων.

Τα συνδικάτα στην Ελλάδα θα πρέπει να πρωτοστατήσουν προκειμένου οι βασικές πτυχές της ευρωπαϊκής πολιτικής για την μετανάστευση, στην κατεύθυνση μετανάστες-ισότιμοι πολίτες, ν' αφορούν: α) την οικογενειακή συνένωση, β) το ζήτημα των πολιτικών προσφύγων, γ) τη νομιμοποίηση, την κοινωνικο-οικονομική ένταξη των μεταναστών και την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, δ) την λειτουργία και οργάνωση των εκπαιδευτικών θεσμών, και ε) την συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα των ελλήνων και των αλλοδαπών εργαζομένων αλλά και όλων των πολιτών από τις δυσμενείς συνέπειες της λαθρομετανάστευσης.

ΜΟΡΦΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ[1]

Η έρευνα αναφέρεται στις μορφές κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης που υιοθετούν οι μετανάστες στον αστικό και περιαστικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής, καθώς επίσης και στον τρόπο με τον οποίο αυτή η ένταξη ή η μη ένταξη και η ενσωμάτωση γίνεται αντιληπτή από τους επίσημους φορείς που έρχονται σε επαφή με τους οικονομικούς μετανάστες και τους εκπροσώπους των μεταναστών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον χειμώνα μέχρι το καλοκαίρι του 2004[2], για λογαριασμό της Περιφέρειας Αττικής από το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

Βασική υπόθεση εργασίας είναι ότι οι μετανάστες εντάσσονται ή / και ενσωματώνονται στην ελληνική κοινωνία και αντίστοιχα δεν εντάσσονται μέσα από τη συμμετοχή τους σε όλο το φάσμα των θεσμών τυπικών και άτυπων της ελληνικής κοινωνίας.

Τα θέματα που διερευνώνται εμφανίζονται σε δύο μεγάλες ενότητες:

- **Η πρώτη διερευνά τα βασικά και δομικά κοινωνικά χαρακτηριστικά του δείγματος των μεταναστών.**
- **Η δεύτερη ενότητα διερευνά συστηματικά και αναλυτικά τους παράγοντες εκείνους που φαίνεται να καθορίζουν την ένταξη ή την ενσωμάτωση τους στην ελληνική κοινωνία.**

Η συνολική έρευνα περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις που βασίζονται στο συνδυασμό πολλαπλών μεθόδων ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- **Τη μελέτη του νομοθετικού πλαισίου της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα**

1 Την επιμέλεια και την εποπτεία της έρευνας ανέλαβαν οι Δημουλάς Κωνσταντίνος Επ. Σύμβουλος του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ και Παπαδοπούλου Δέσποινα (Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου). Το πρώτο μέρος της έρευνας πραγματοποιήθηκε από τους: Κριατσιώτη Βανέσα, Μπάγκαβο Χρήστο, Παπαδοπούλου Δέσποινα και τη συμμετοχή του Αλέκου Αλέξη. Το δεύτερο μέρος της έρευνας πραγματοποιήθηκε από τους Γούλα Χρήστο, Δημουλά Κωνσταντίνο, Κριατσιώτη Βανέσα, Παπαδοπούλου Δέσποινα. Το τρίτο μέρος της έρευνας υλοποιήθηκε από τους Δημουλά Κωνσταντίνο, Κριατσιώτη Βανέσα, Παπαδοπούλου Δέσποινα. Τη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση πραγματοποίησε ο Μπουκουβάλας Κωνσταντίνος. Το συντονισμό της ομάδας συνεντευκτριών είχε η Κριατσιώτη Βανέσα. Τις συνεντεύξεις πραγματοποίησαν οι: Αργυροπούλου Ειρήνη, Κουφοπούλου Παρασκευή, Οικονομοπούλου Αντιγόνη, Σκόμπα Μαρία, Σπυριδάκη Έλεάνα, Τίκα Βέρα, Τσορνάγια Λίλιαν, Τουρή Παρασκευή.

2 Η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε τους μήνες Φεβρουάριο, Μάρτιο, Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο και για μικρό μέρος των συνεντεύξεων Αύγουστο. Η διάρκειά της οφείλεται στις εξαιρετικές δυσκολίες προσέγγισης των ερωτώμενων ομάδων μεταναστών και σε πολλές τεχνικές δυσκολίες πραγματοποίησης των συνεντεύξεων όπως η γλώσσα της συνέντευξης, ο τόπος της συνέντευξης, η επικοινωνία με τους διαμεσολαβητές και ο ρόλος τους, κλπ. Τα προβλήματα αυτά αναπτύσσονται εκτενώς και συστηματικά στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας της έκθεσης για λογαριασμό της Περιφέρειας Αττικής με τίτλο «Μορφές Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Μεταναστών της Περιφέρειας Αττικής», ΙΝΕ-ΑΔΕΔΥ/ΓΣΕΕ, Αθήνα, 2004.

- **Τη μελέτη του νομοθετικού πλαισίου της μεταναστευτικής πολιτικής από τους διεθνείς οργανισμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση**
- **Τις καλές πρακτικές και τις άτυπες πολιτικές για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου**
- **Την επεξεργασία των βασικών αποτελεσμάτων ως προς τους μετανάστες της απογραφής του 2000 και τις πρόσφατες έρευνες του εργατικού δυναμικού**
- **Την έρευνα πεδίου η οποία περιλαμβάνει δύο φάσεις:**
  - Την έρευνα με τους εκπροσώπους και τους φορείς των μεταναστών η οποία συνίσταται στην πραγματοποίηση 21 συνεντεύξεων με ανοιχτές ερωτήσεις με τους κυριότερους συλλόγους των μεταναστών.
  - Την έρευνα πεδίου στους οικονομικούς μετανάστες η οποία συνίσταται στη διανομή και συμπλήρωση 1064 ερωτηματολογίων δομημένων με κλειστές ερωτήσεις κατανεμημένων σε δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια. Το πρώτο ερωτηματολόγιο καταγράφει όλα τα κοινωνικά και δομικά χαρακτηριστικά των μεταναστών χωρισμένων σε επτά κεφάλαια. Το δεύτερο ερωτηματολόγιο καταγράφει τους μηχανισμούς ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών και αξιολογεί στάσεις, αντιλήψεις και ιδεολογία των μεταναστών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής χωρισμένα σε δέκα έξι κεφάλαια. Η χρήση δύο διαφορετικών ερωτηματολογίων έγινε για λόγους οικονομίας και διευκόλυνσης της διακίνησής του, καθότι ένα ενοποιημένο ερωτηματολόγιο θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο και μεγάλο στη συμπλήρωση από αυτούς τους πληθυσμούς.

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται σε τρία μεγάλα μέρη.

Το **πρώτο μέρος** περιλαμβάνει μία εκτεταμένη γενική εισαγωγή, τις θεωρητικές αποσαφηνίσεις, το νομοθετικό πλαίσιο της μεταναστευτικές πολιτικής στην Ελλάδα, το νομοθετικό πλαίσιο της μεταναστευτικές πολιτικής στην Ευρώπη και τους διεθνείς οργανισμούς, την επεξεργασία των αποτελεσμάτων της απογραφής της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας για το μεταναστευτικό πληθυσμό και των ερευνών εργατικού δυναμικού και μία πρώτη προσέγγιση και καταγραφή των καλών πρακτικών που ακολουθούνται στην Ευρώπη σε επίπεδο μεταναστευτικής πολιτικής.

Το **δεύτερο μέρος** είναι αφιερωμένο στα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου. Το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει την ποιοτική έρευνα, δηλαδή τη στάση και το λόγο των εκπροσώπων των μεταναστών και των επίσημων λειτουργών που διαχειρίζονται το φαινόμενο της μετανάστευσης. Το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας που είναι και η κυρίως έρευνα στο μεταναστευτικό πληθυσμό. Εδώ επεξεργαστήκαμε 1064 ερωτηματολόγια που έχουν διανεμηθεί σε 532 μετανάστες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με τρεις διαφορετικές μορφές: πίνακες, διαγράμματα και αναλύσεις - σχόλια επί των πινάκων. Επίσης, κάποια βασικά συμπεράσματα αποτελούν αντικείμενο ανάλυσης των αποτελεσμάτων του εκάστοτε κεφαλαίου.

Τέλος, το **τρίτο μέρος** είναι αφιερωμένο στη σύνταξη των κυριότερων συμπερασμάτων και προτάσεων που αφορούν γενικά στη μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα.

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας επικεντρώνονται στα παρακάτω σημεία:

- Οι εξελίξεις της περιόδου 1985-2000 σχετικά με τη μετανάστευση φανερώ-

νουν τη διεύρυνση του φαινομένου της μεταναστευτικής εισροής για το σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (15). Ειδικότερα για τις χώρες του Μεσογειακού Νότου οι εξελίξεις σχετικά με τη μετανάστευση και η σύγκριση με τις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης συντελούνται με μία χρονική υστέρηση αλλά ταυτόχρονα με ιδιαίτερη ένταση.

- **Στην περίπτωση της Ελλάδας οι εξελίξεις που παρατηρήθηκαν στη δεκαετία του 1990 είναι ιδιαίτερα έντονες και σίγουρα χωρίς ιστορικό προηγούμενο. Παρόλα αυτά, η μετανάστευση δεν αναμένεται να μεταβάλει αισθητά την αναμενόμενη ένταση της δημογραφικής γήρανσης η οποία θα επέλθει ως αποτέλεσμα της σημερινής κατά ηλικία δομής του πληθυσμού της Ελλάδας**.

Σε ότι αφορά την περιφέρεια Αττικής, οι εξελίξεις, ως ένα βαθμό αναμενόμενες, φανερώνουν μια σχετική υπερσυγκέντρωση των αλλοδαπών σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Η ύπαρξη και ο ρόλος των δικτύων μετανάστευσης, καθώς και οι σχετικά πολλές ευκαιρίες απασχόλησης των αλλοδαπών στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, κατέστησαν την περιφέρεια Αττικής ως ένα ιδιαίτερο πόλο έλξης μεταναστών.

Οι ενδείξεις που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου με τις συνεντεύξεις και με τα ερωτηματολόγια μας δείχνουν ότι η πλειοψηφία των μεταναστών στην Περιφέρεια της Αττικής ήρθε με σκοπό να εγκατασταθεί και να ζήσει εδώ για μακρό χρονικό διάστημα. Πρόκειται κυρίως για οικογενειάρχες που έχουν ένα-δύο παιδιά και βρίσκονται στην πλέον παραγωγική και αναπαραγωγική φάση της ζωής τους. Από τις ενδείξεις των απαντήσεών τους προκύπτει ότι η εγκατάστασή τους στην Ελλάδα και ειδικότερα στην Αττική είναι συνειδητή και επιδιωκόμενη. Εμφανίζουν εξαιρετικά μεγάλη σταθερότητα ως προς τη διαμονή τους στον ίδιο τόπο αλλά και την ίδια οικία. Ωστόσο αυτή η αισιόδοξη προοπτική του μετανάστη ανακόπτεται, πολλές φορές ανατρέπεται και ενίοτε απειλείται από την ανασφάλεια και τη διάρρηξη που προκαλείται στην ομαλή εξέλιξη της ζωής του εξαιτίας της έντασης των προβλημάτων απόκτησης της άδειας νόμιμης παραμονής στη χώρα και των συνακόλουθων δυσκολιών οικογενειακής συνένωσης που ανακύπτουν.

Οι απαιτήσεις αναφορικά με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες απόκτησης της άδειας παραμονής και ο πρόσκαιρος χαρακτήρας της εξαιτίας της γραφειοκρατίας, των αναβολών και των καθυστερήσεων για την έκδοσή της αποτελούν το σοβαρότερο εμπόδιο του ομαλού βίου του μετανάστη στην Αττική. Εξάλλου, η επικράτηση του «πρόσκαιρου» στην αντίληψη των κρατικών υπηρεσιών αναφορικά με τους μετανάστες, εντείνεται από τα εμπόδια που δημιουργούνται στην οικογενειακή του συνένωση και την απουσία υπηρεσιών πληροφόρησης για τα δικαιώματα του και τις προϋποθέσεις άσκησής τους. Σε αντίθεση με αυτές τις πρακτικές, οι προσδοκίες αλλά και οι πρακτικές των μεταναστών τείνουν προς τη μακρόχρονη και σταθερή παραμονή τους στον ίδιο τόπο.

Η πλειοψηφία των μεταναστών του δείγματός μας έχει μέσο και υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Οι περισσότεροι μετανάστες εργάζονται (σχεδόν το σύνολο). Η πλειοψηφία τους αναφέρει ότι εργάζεται με πλήρη απασχόληση, με μορφή αορίστου χρόνου και σε μία μόνο εργασία ενώ ταυτόχρονα δεν αναζητούν άλλη απασχόληση πλην της βασικής τους και είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ. Το ποσοστό των ανασφάλιστων μεταναστών είναι στο 21%. Επίσης τα ποσοστά αυτών που δεν εργάζονται στην

ειδικότητα που απέκτησαν στην χώρα τους είναι υψηλά. Τέλος, η πλειοψηφία των μεταναστών που ζουν στην περιφέρεια Αττικής, προσφεύγουν στα προσωπικά δίκτυα (φίλους, συγγενείς, γνωστούς κλπ.) στην προσπάθεια αναζήτησης εργασίας ενώ είναι αξιοσημείωτο το ποσοστό αυτών που απευθύνονται στα ιδιωτικά γραφεία ευρέσεως εργασίας.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η πλειοψηφία των μεταναστών αξιολογεί ως ευνοϊκές τις συνθήκες διαβίωσης αυτών και της οικογένειάς τους στη νέα χώρα υποδοχής.

Επιπλέον, οι πρωτοβουλίες μόνιμης εγκατάστασης της οικογένειας στην Ελλάδα καθώς και η θετική αντιμετώπιση της ιδέας ενός μεικτού γάμου με Έλληνα/δα εκλαμβάνονται ως στρατηγικές οι οποίες **μαρτυρούν τον μακροπρόθεσμο χαρακτήρα του μεταναστευτικού τους σχεδίου.**

Ως προς τα ζητήματα διαμονής και κατοικίας στην Ελλάδα διαπιστώνεται αξιόλογη σταθερότητα. Οι διαδικασίες ανεύρεσης κατοικίας χαρακτηρίζονται σχετικά εύκολες και δεν φαίνεται να διαφέρουν από εκείνες των γηγενών. Εντούτοις αναφέρονται στις μη κατάλληλες συνθήκες των κατοικιών και δεν λείπουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα φαινόμενα ρατσιστικής και ξενοφοβικής συμπεριφοράς σε βάρος τους.

Η σχέση των μεταναστών με τους κρατικούς και δημόσιους φορείς αποδεικνύεται πολύ σημαντική για τη διαδικασία ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία. Η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται από ένταση και πυκνότητα και υπογραμμίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος της αστυνομίας, της τοπικής διοίκησης , του ΟΑΕΔ και του ΙΚΑ. Εντύπωση προκαλεί η γνώμη των μεταναστών για τις δημόσιες υπηρεσίες: η διαμόρφωση της πυραμίδας με ελαφριά κλίση προς την αρνητική γνώμη, αλλά με έντονες τάσης ισορρόπησης αφού οι αντίθετες απόψεις μοιράζονται πολύ αρμονικά στα πλάγια της πυραμίδας (καλή – κακή, πολύ καλή – πολύ κακή) με τη μέτρια γνώμη στην κορυφή, δείχνει κατά τη γνώμη μας ότι η εμπειρία των μεταναστών ως προς αυτή τη σχέση, εξαρτάται από τον παράγοντα της τύχης,

του που δηλαδή θα πέσουν και από την αντιμετώπιση που συναντούν από κάποιες υπηρεσίες. Θέλουμε εδώ να τονίσουμε ότι αυτή η εικόνα έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα της έρευνας από τις συνεντεύξεις όπου η εικόνα των δημοσιών υπηρεσιών εμφανίζεται κάκιστη. Μία εξήγηση και μία ερμηνεία που μπορεί να δοθεί σε αυτή την παρατήρηση είναι **ότι οι εκπρόσωποι των μεταναστών δουλεύουν και προβάλουν δύσκολες περιπτώσεις και γι αυτό μιλούν για αυτές. Αντίθετα, ο μέσος μετανάστης εμφανίζεται να έχει μία πιο φυσιολογική και πιο υγιή σχέση με τις δημόσιες υπηρεσίες γεγονός που αποτυπώνεται στην ποσοτική έρευνα. Βέβαια, οι μετανάστες στην πλειοψηφία τους πιστεύουν ότι δεν βοηθούνται από τις κρατικές υπηρεσίες κυρίως γιατί δεν βοηθούν οι μεταναστευτικοί νόμοι και η άγνοια των δημοσιών υπαλλήλων.**

Ως προς το θέμα των άτυπων κοινωνικών σχέσεων των μεταναστών αποτελεί **τον αντισταθμιστικό πόλο δράσης και στρατηγικής των επίσημων πολιτικών και σε αυτές τις σχέσεις εναποτίθενται μία σειρά από λειτουργίες ένταξης και ενσωμάτωσης.**

Ως προς το εάν τους αρέσει που ζουν τώρα στην Ελλάδα, το αποτέλεσμα φανερώνει μία συντριπτική πλειοψηφία με θετική απάντηση. Στην κρίσιμη ερώτηση «Σκέφτεστε να εγκατασταθείτε μόνιμα στην Ελλάδα» οι απαντήσεις είναι εντυπωσιακά μοιρασμένες: ναι ποσοστό 52% και όχι ποσοστό 48%.

Στην ερώτηση εάν «Επιλέξατε συνειδητά την Ελλάδα για χώρα μετανάστευσης», το 69,6% απαντά θετικά και το 30,4% απαντούν αρνητικά. Στην κρίσιμη ερώτηση «Θα θέλατε να ζήσετε μόνιμα στην Ελλάδα», η πλειοψηφία απαντάει θετικά το 57,1% και το 42,9% απαντάει αρνητικά. Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι η Ελλάδα ευνοεί το μετανάστη στην εγκατάστασή του στην ελληνική κοινωνία», η πλειοψηφία είναι αρνητική (63%).

Ως προς τα βασικά προβλήματα των μεταναστών, το πρώτο δηλωθέν πρόβλημα είναι η άδεια παραμονής και η νομιμοποίηση που είναι στην κορυφή των απαντήσεων (ποσοστό 62,7%). Ακολουθούν η εύρεση εργασίας και τα οικονομικά προβλήματα (με ποσοστό 18,7%), ο ρατσισμός και η διακριτική μεταχείριση (με ποσοστό 6,3%), Ως προς το δεύτερο δηλωθέν πρόβλημα, η εύρεση εργασίας και τα οικονομικά προβλήματα είναι στην κορυφή των απαντήσεων (ποσοστό 40%).

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ως προς τις προτάσεις που πηγάζουν συνολικά από την έρευνα, μιλάμε για τα θέματα της νομιμοποίησης και τους όρους της προτεινόμενης διαδικασίας, για τη σύνδεση νομιμοποίησης και αγοράς εργασίας, για την οικογενειακή συνένωση και τις πρακτικές δυσκολίες της, για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και τη νομιμοποίηση των παιδιών της δεύτερης γενιάς, για τους μηχανισμούς πληροφόρησης και ενημέρωσης των κοινοτήτων των μεταναστών και για την πάταξη των δικτύων παραοικονομίας και εκμετάλλευσης που έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια της ανάπτυξης του μεταναστευτικού φαινομένου.

Μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε αυτές τις προτάσεις ανάλογα με την επίλυση των προβλημάτων-θεμάτων που ήδη παρουσιάσαμε. Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις αφορούν:

- τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσα από την αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας, των αντιφάσεων και των κενών της υπάρχουσας νομοθεσίας, μέσα από τις πρακτικές της

διοίκησης που ακολουθούνται για την εφαρμογή του νόμου,

- την εξέταση εναλλακτικών δυνατοτήτων για σταδιακή χαλάρωση της αποκλειστικής σχέσης αλληλεξάρτησης μεταξύ των τίτλων «άδεια παραμονής» και «άδεια εργασίας» και την άρση του φαύλου κύκλου χρήσης αυτών των δύο εγγράφων,
- την απουσία προθεσμιών για έκδοση της άδειας παραμονής,
- την επιμήκυνση του χρόνου ισχύος της κάρτας παραμονής σε τρία ή πέντε χρόνια,
- τη βελτίωση και τη διεύρυνση του νόμου για οικογενειακή συνένωση,
- τη δυνατότητα άμεσης νομιμοποίησης των παιδιών που ενηλικιώνονται σε ελληνικό έδαφος και πήγαν σε ελληνικό σχολείο ίσως και τη δυνατότητα συμμετοχής τους στην ελληνική ιθαγένεια εάν το επιθυμούν. Ο παράγοντας της συμμέτοχής στην ελληνική εκπαίδευση αποτελεί το βασικότερο παράγοντα κοινωνικής ενσωμάτωσης όλων των μεταναστών και των παιδιών τους στη χώρα υποδοχής. Ισχύει για μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών μεταναστευτικών πολιτικών γιατί να μην ισχύει και για την ελληνική;
- τη μείωση του αριθμού των ενσήμων που είναι απαραίτητα για την έκδοση της άδειας εργασίας έτσι ώστε να είναι ρεαλιστική η συμπλήρωσή τους,
- την παροχή ταξιδιωτικών εγγράφων κατά την περίοδο αναμονής έκδοσης άδειας έτσι ώστε να μπορούν να ταξιδέψουν και ενδεχομένως να εγκαταλείψουν τη χώρα,
- την ανάγκη γνώσης της ελληνικής γλώσσας και χρήση κάθε διόδου επικοινωνίας από όλες τις πλευρές έτσι ώστε να ξεπεραστούν τα κατ' άλλα αναμενόμενα προβλήματα σε επίπεδο επικοινωνίας. Γενναία επέκταση των προγραμμάτων ελληνομάθειας. Σ' αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής σε όλους τους μετανάστες που διαθέτουν έστω και ένα έγγραφο νομιμοποίησης(άδεια παραμονής-άδεια εργασίας- βεβαίωση κατάθεσης αίτησης για άδεια παραμονής),
- την ενδυνάμωση όλων των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης για τους ήδη εγκατεστημένους και νομιμοποιημένους μετανάστες,
- τη μείωση των μεταναστευτικών ροών μέσα από τον έλεγχό τους και μέσα από τη σύσταση μέτρων που θα βοηθούν κυρίως τις χώρες που στέλνουν μετανάστες,
- την ενδυνάμωση των μέσων και των δικτύων ενημέρωσης έτσι ώστε να φτάνει η πληροφορία στους μετανάστες. Ως προς αυτό το πρόβλημα οι σύλλογοι και οι κοινότητες των μεταναστών έχουν να παίξουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο οργάνωσης και προώθησης της πληροφόρησης. Μέτρα που θα μπορούσαν να υποστηριχθούν προς αυτή την κατεύθυνση είναι η χρηματοδοτική ενίσχυση των συλλόγων των μεταναστών για την επέκταση των ενημερωτικών δράσεων για τα μέλη τους.
- τη δημιουργία διαπολιτισμικών μεσολαβητών στους επίσημους φορείς δήμους και νομαρχίες που να γνωρίζουν καλά τις γλώσσες των μεταναστών και να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ αρχών και μεταναστών. Δημιουργία πολύγλωσσων κέντρων πληροφόρησης και υποστήριξης των μεταναστών στις βασικές δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης όπου κατά κανόνα συγκεντρώνεται η διεκπεραίωση των υποθέσεών τους,
- Έκδοση πολύγλωσσου οδηγού δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών,
- Έκδοση Χάρτας με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μεταναστών.

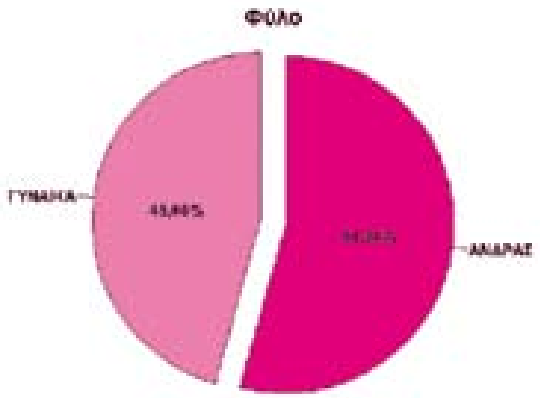
Φύλο
ΓΥΝΑΙΚΑ
45,6%
ΑΝΔΡΑΣ

Ηλικιακή Κατηγορία

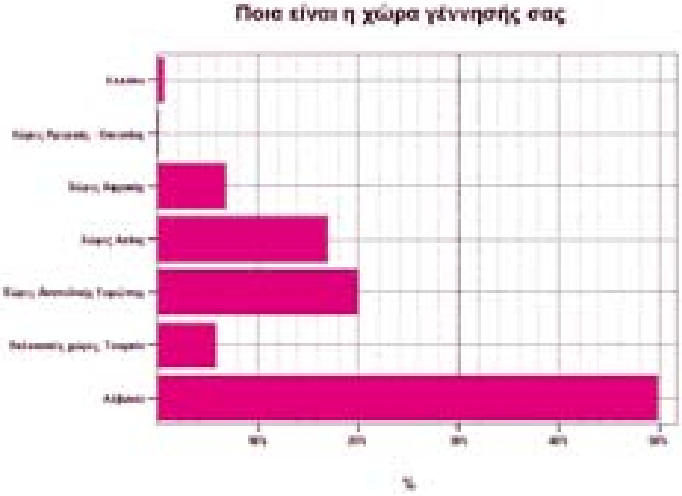
Ποια είναι η χώρα γέννησής σας
%

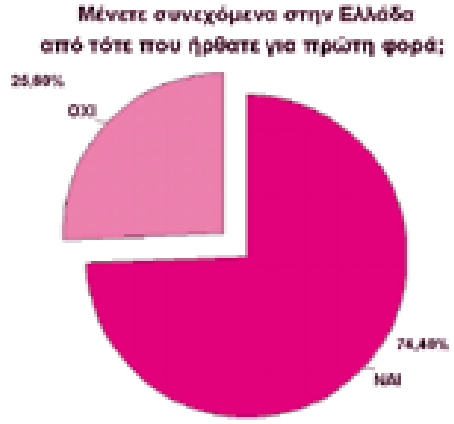
Μένετε συνεχόμενα στην Ελλάδα
από τότε που ήρθατε για πρώτη φορά;
25,6%
ΟΧΙ
74,4%
ΝΑΙ

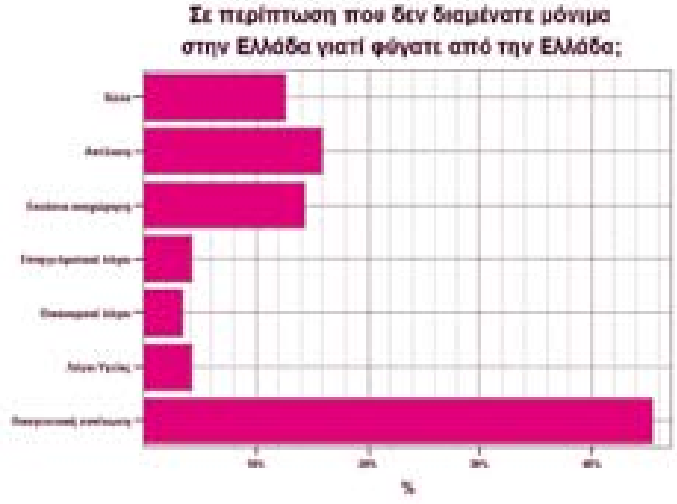
Σε περίπτωση που δεν διαμένατε μόνιμα
στην Ελλάδα γιατί φύγατε από την Ελλάδα;
%

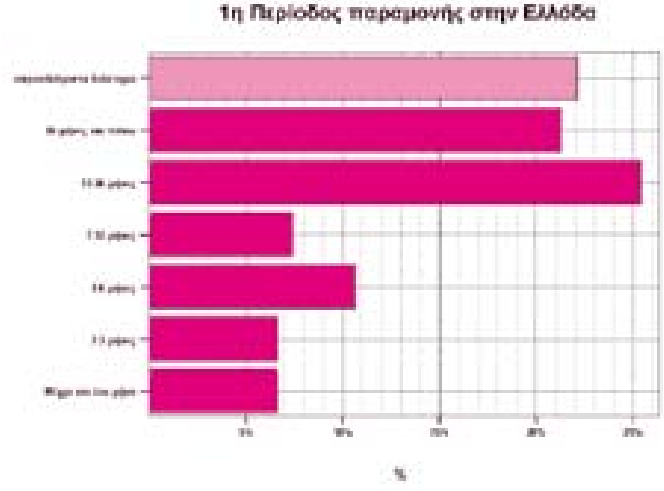
τη Περίοδος παραμονής στην Ελλάδα
%

Πριν από την Ελλάδα ζούσατε σε κάποια άλλη χώρα υποδοχής;

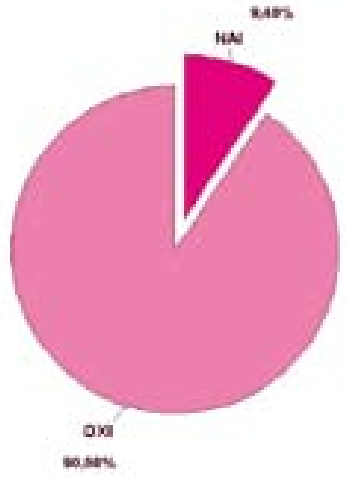

Χρονικό διάστημα-Πρώτη χώρα υποδοχής

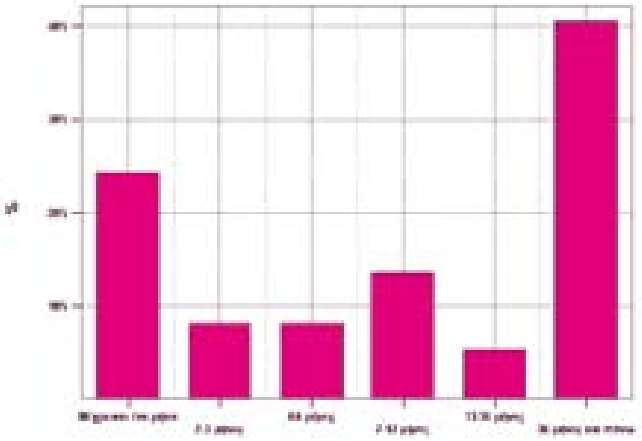

Γιατί φύγατε από την άλλη/ες χώρα/ες;

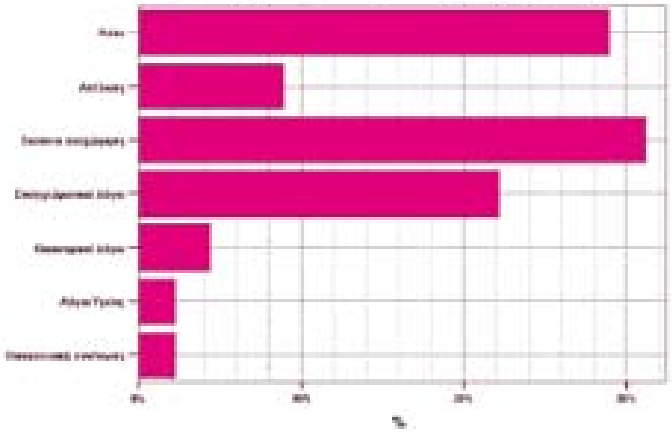

Από πότε μέχρι πότε διαμένετε στην Αττική;

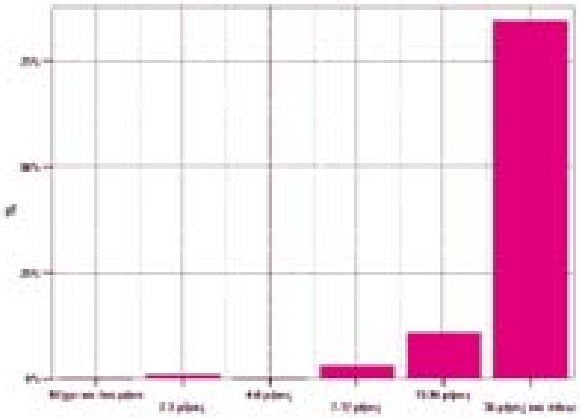

Από πότε μέχρι πότε διαμένετε σε αυτήν την κατοικία;

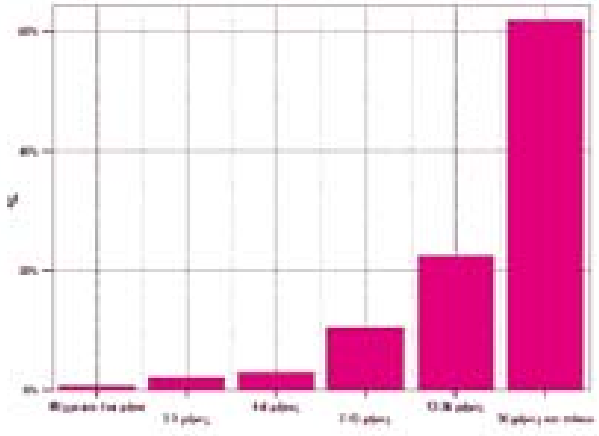

Διαθέτετε ένα από τα παρακάτω έγγραφα;

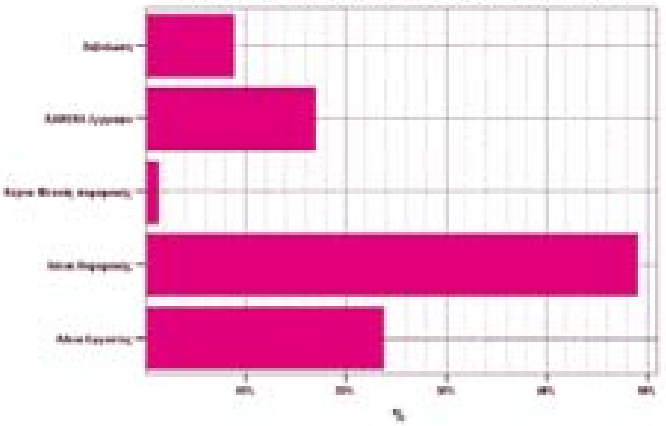

Εάν δεν διαθέτετε ένα από τα προηγούμενα έγγραφα είστε σε μία διαδικασία έκδοσής τους;

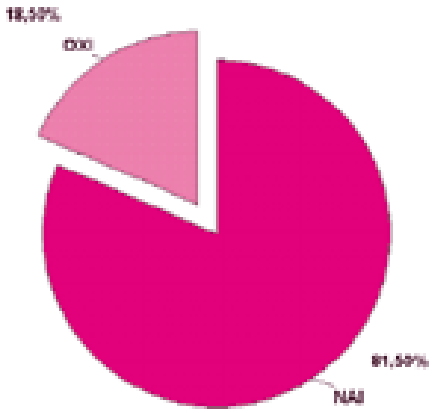

Πόσο χρονικό διάστημα έχετε την άδεια παραμονής σας:

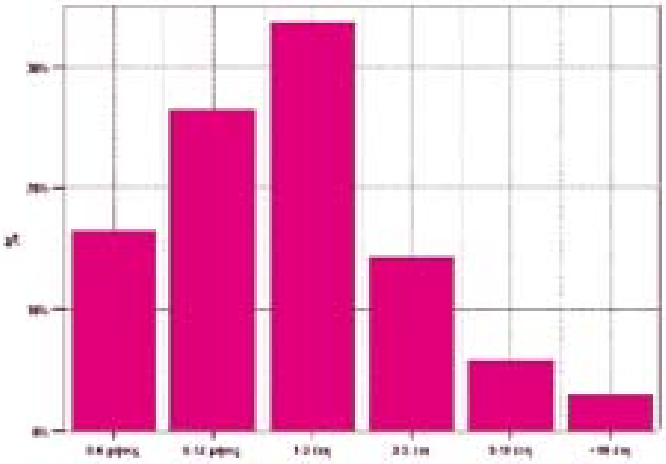

Έχει αλλάξει κάτι προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο από τότε που αποκτήσατε τίτλο παραμονής στη Ελλάδα;

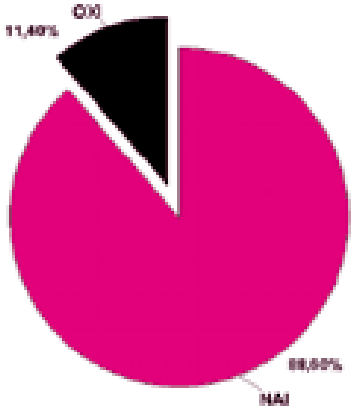

Από ποιον πληροφορηθήκατε για την άδεια παραμονής;

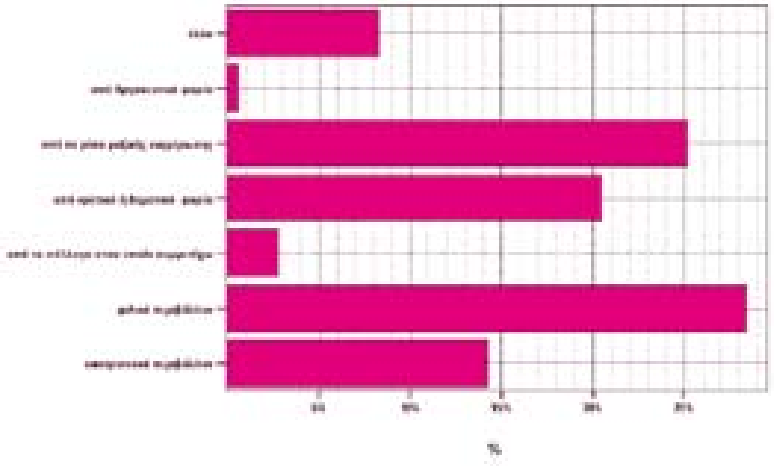

Πως θα περιγράφατε τη διαδικασία έκδοσης της κάρτας παραμονής σας:

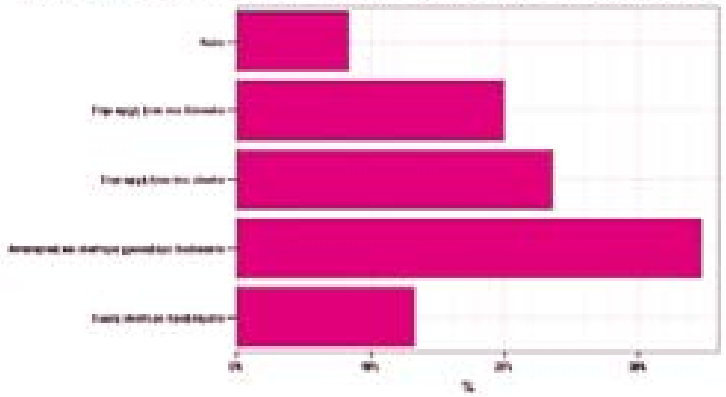

Είχατε ποτέ επαφή στην Ελλάδα με κρατικούς φορείς;

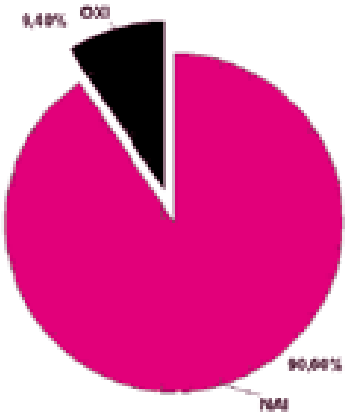

Ποιοι ήταν αυτοί οι κρατικοί φορείς;

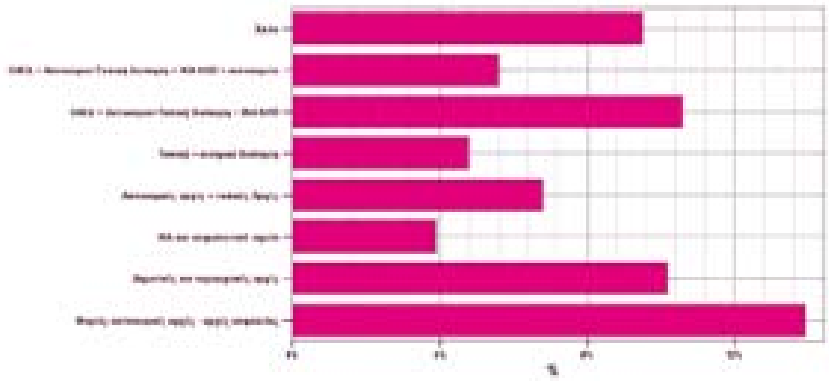

Περιγράψτε σύντομα την εμπειρία σας με έναν από αυτούς τους φορείς:

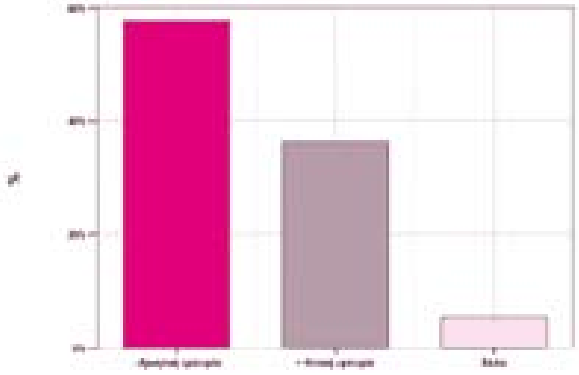

Περιγράψτε σύντομα την εμπειρία σας με έναν από αυτούς τους φορείς:

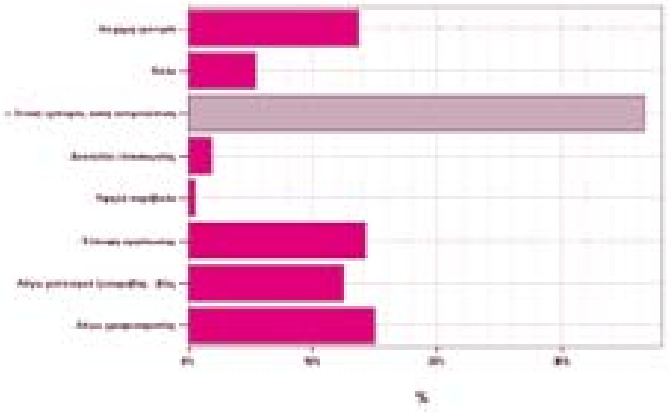

Ποια είναι η γνώμη σας για τις κρατικές υπηρεσίες στην Ελλάδα ως προς τους μετανάστες:

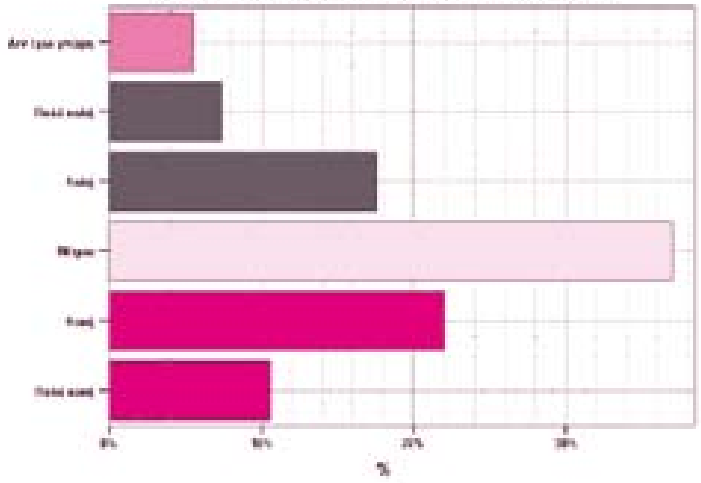

Πιστεύετε ότι οι επίσημες υπηρεσίες στην Ελλάδα βοηθούν τους μετανάστες να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία;

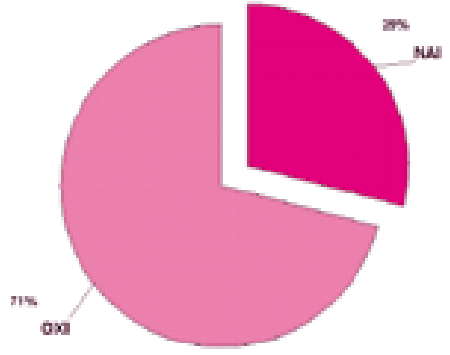

Γνωρίζετε:

Την προηγούμενη εβδομάδα, από Δευτέρα έως Κυριακή εργαστήκατε έστω και μία ώρα;

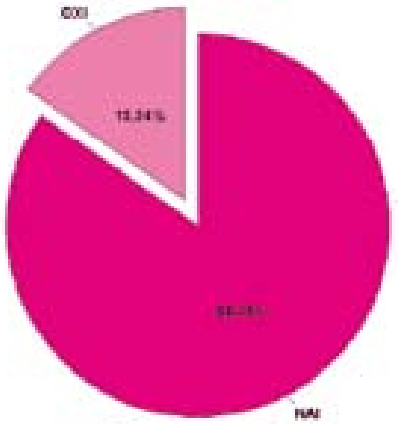

Η εργασία σας είναι πλήρης ή μερική;

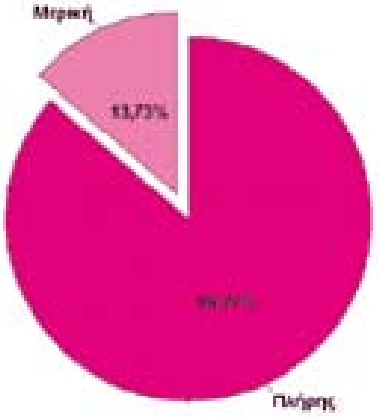

Γιατί δεν εργάζεσθε;

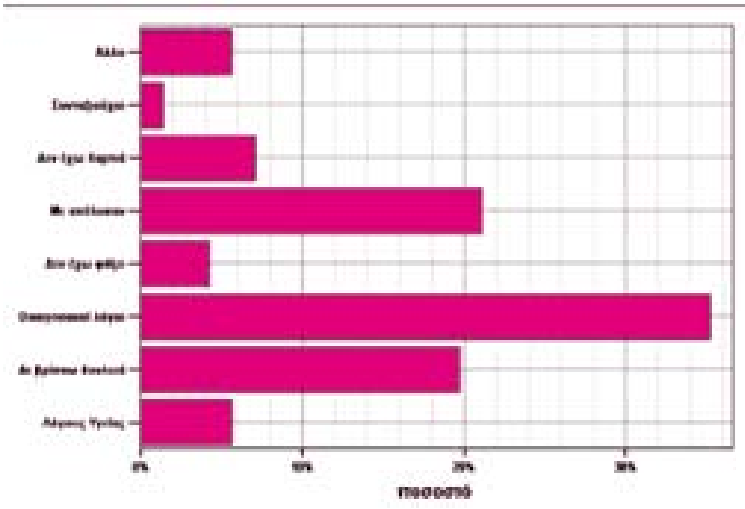

Ποια μορφή έχει η σχέση εργασίας σας;

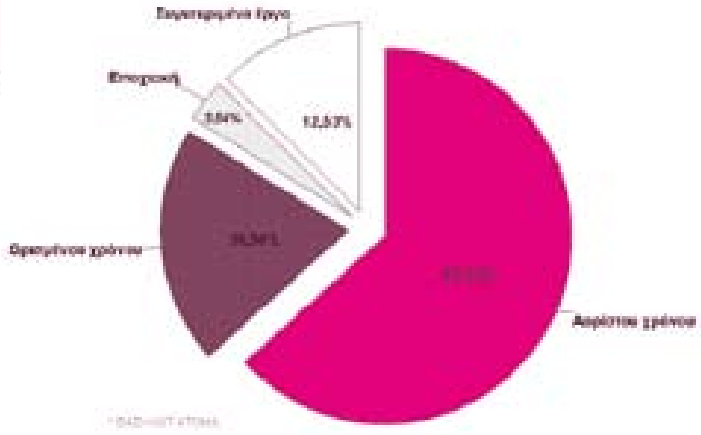

Ποια θέση κατέχετε στο συγκεκριμένο επάγγελμα;

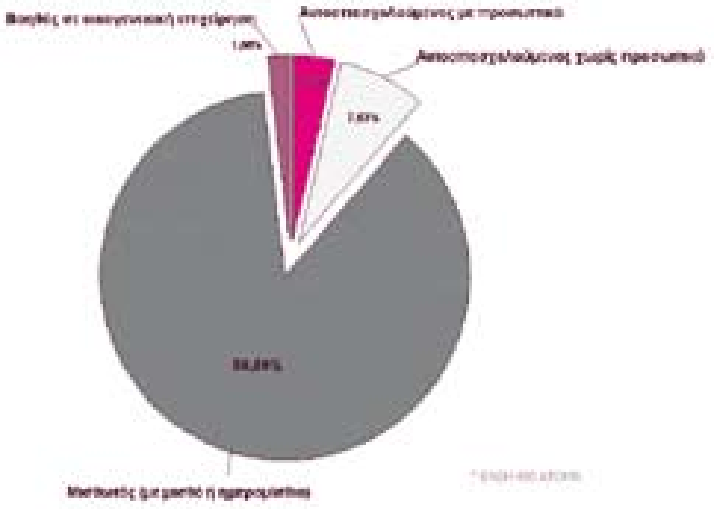

Πόσες εργασίες είχατε την προηγούμενη εβδομάδα;

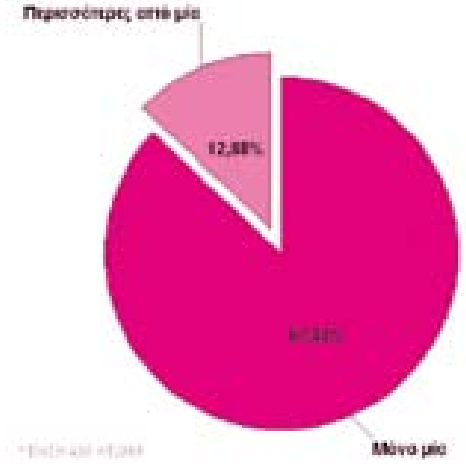

Τα ετήσια εισοδήματα σας επαρκούν για να ζήσετε;

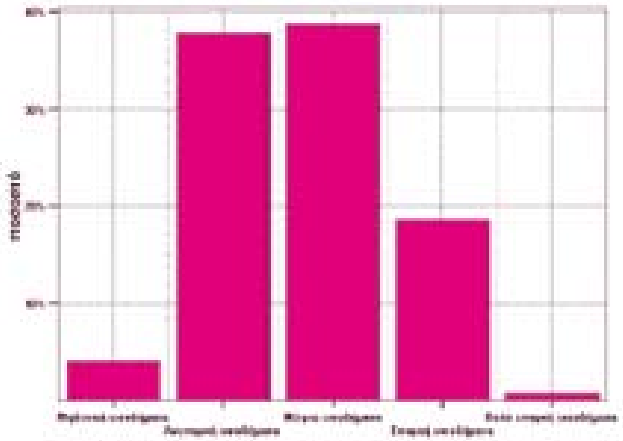

Ποιες ήταν οι κυριότερες δυσκολίες κατά την εγκατάστασή σας στην Ελλάδα;

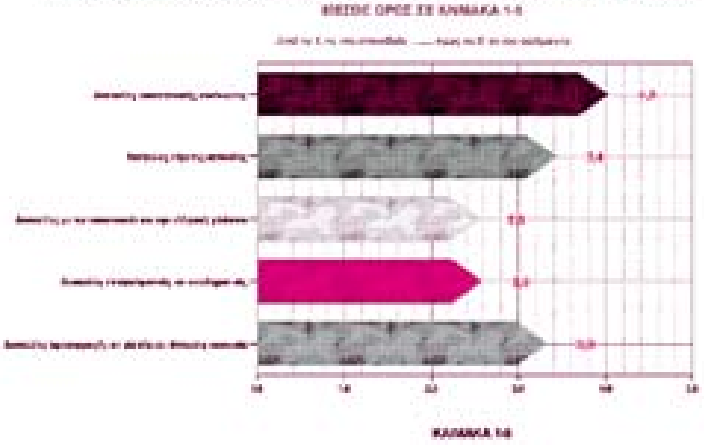

Εργάζεσθε στην Ελλάδα πάνω στην ειδικότητα που αποκτήσατε στη χώρα σας;

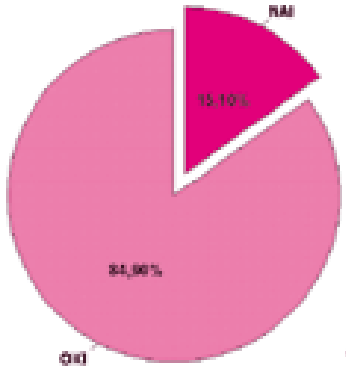

Είστε ικανοποιημένοι από την απασχόλησή σας στην Ελλάδα;

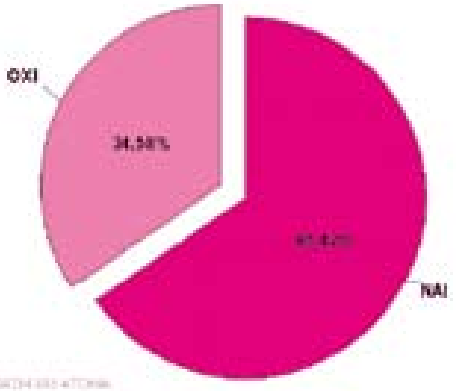

Επιλέξατε συνειδητά την Ελλάδα για χώρα μετανάστευσης;

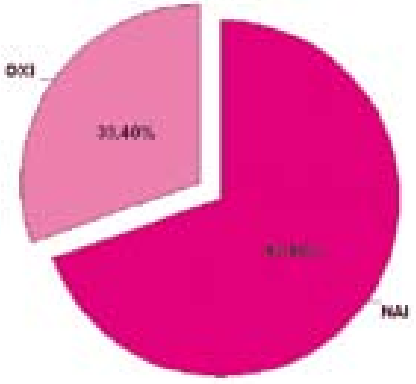

Σκέφτεστε να εγκατασταθείτε μόνιμα στην Ελλάδα;

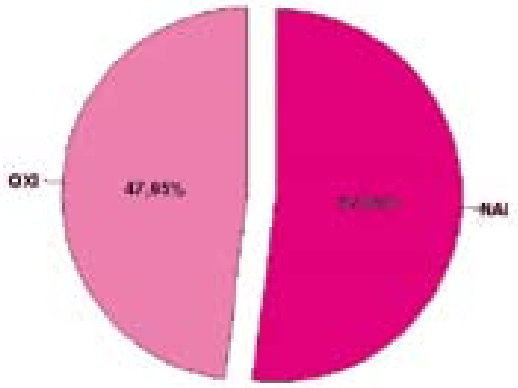

Για ποιο λόγο ήρθατε στην Ελλάδα;

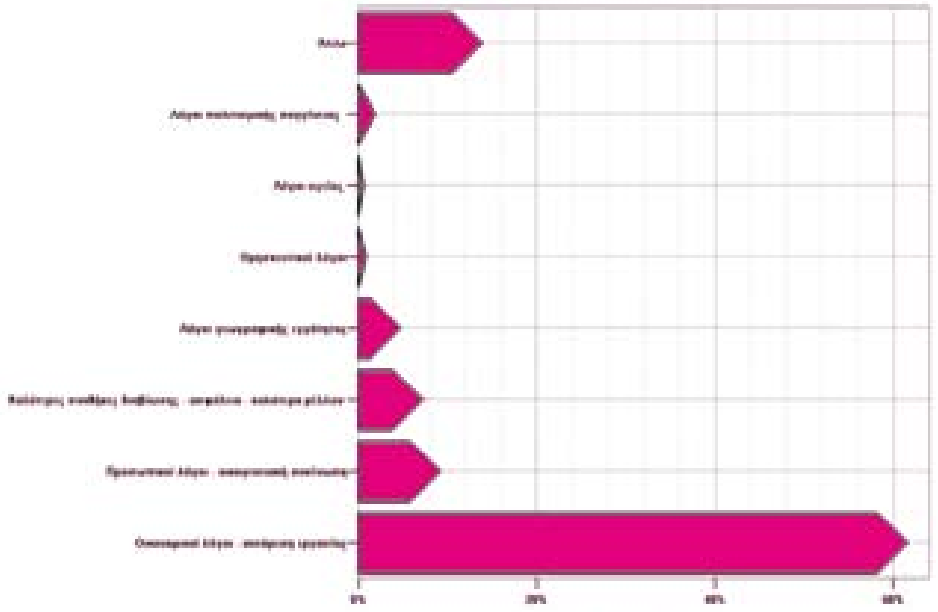

ΒΑΣΗ (Βλ ΑΤΟΜΑ / Όσοι επέλεξαν συνειδητά την Ελλάδα για χώρα μετανάστευσης)

Σκέφτεστε να εγκατασταθείτε μόνιμα στην Ελλάδα;

Οι Έλληνες θέλουν τους μετανάστες στη χώρα τους;

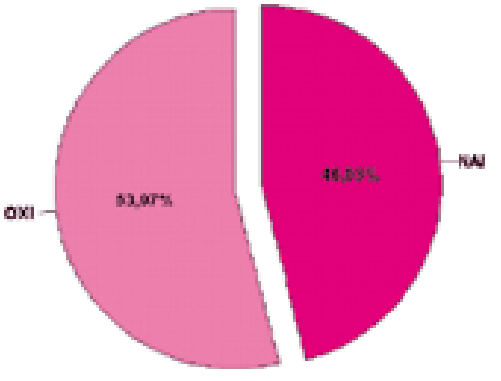

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε στην Ελλάδα;-1η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

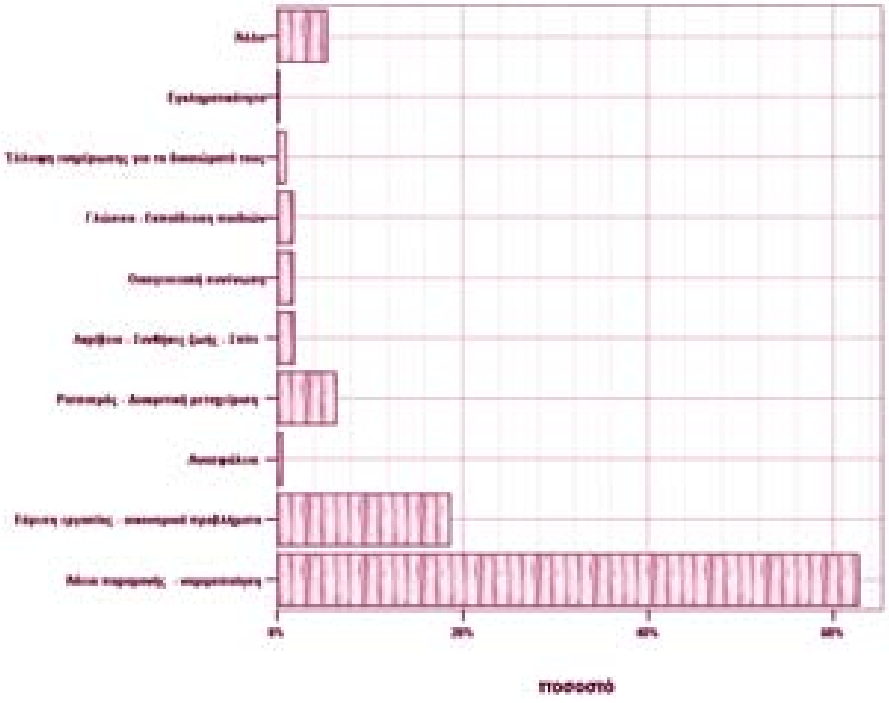

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε στην Ελλάδα;-2η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

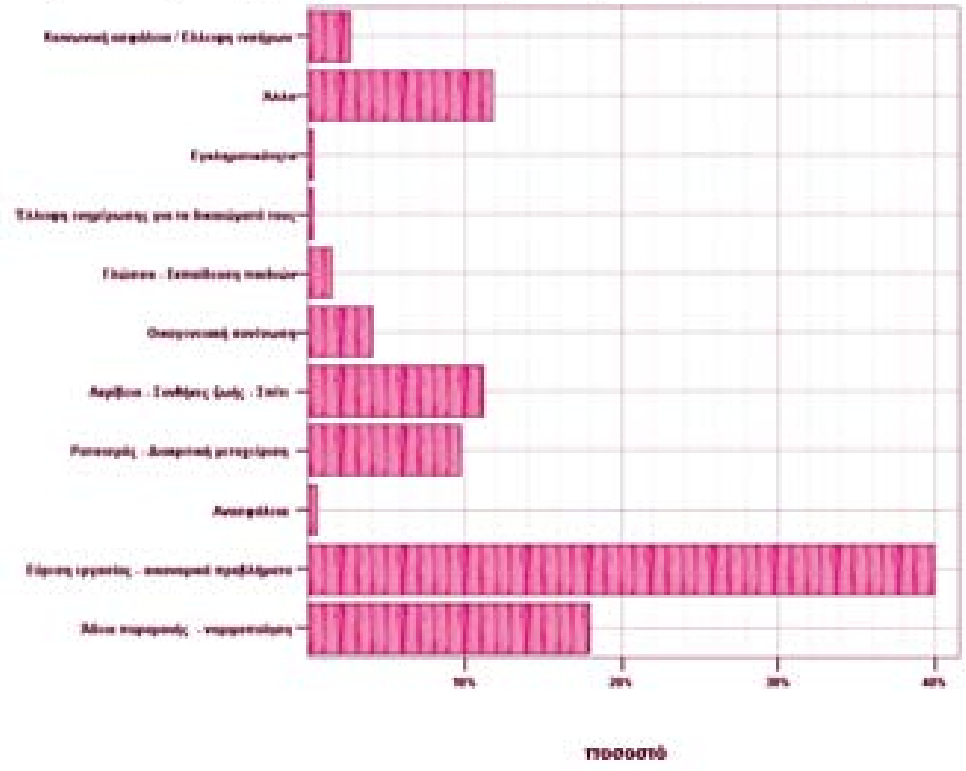

Η ΕΥΡΩΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (EUROMED) ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Συνδικαλιστικό Συνέδριο της Τυνησίας 11-13/10/2004

Α. Καψάλη

Στις 11-12 και 13 Οκτωβρίου 2004, πραγματοποιήθηκε στην Τύνιδα της Τυνησίας το πρώτο Συνδικαλιστικό Συνέδριο στο οποίο έλαβαν μέρος οι συνδικαλιστικές οργανώσεις από τις πρωτεύουσες των χωρών της Ν. Ευρώπης και της Β. Αφρικής, με θέμα *"Τα βορειο-αφρικανικά μεταναστευτικά ρεύματα στην Ευρώπη"*. Από ελληνικής πλευράς συμμετείχε το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο της Αθήνας με δύο αντιπροσώπους, ενώ οι υπόλοιπες χώρες, λόγω κυρίως της διαφορετικής δομής του συνδικαλιστικού κινήματος, εκπροσωπήθηκαν από τις τοπικές οργανώσεις των συνομοσπονδιών στις πρωτεύουσες των χωρών αυτών[1].

Στην συνάντηση αυτή συμμετείχε ως παρατηρητής και το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ και με την ίδια ιδιότητα εκπροσωπήθηκαν η UTIT του Παρισιού (Ένωση Τυνήσιων Μεταναστών Εργατών) και ο αντίστοιχος σύλλογος της περιοχής της Ρώμης (σύλλογος Jasmine).

Το συνέδριο της Τυνησίας δεν αποτέλεσε την αφετηρία των συζητήσεων ανάμεσα στα συνδικάτα των δύο πλευρών της Μεσογείου γύρω από την μετανάστευση εργαζομένων από τις χώρες της Βορείου Αφρικής προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τα πρώτα βήματα της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας, η οποία είναι μέρος της ευρύτερης πολιτικής γειτνίασης της Ένωσης, οι συνδικαλιστικοί φορείς των εμπλεκομένων χωρών προσπάθησαν να συντονίσουν την δράση τους, προκειμένου να προβάλλουν την κοινωνική διάσταση των αντίστοιχων πολιτικών.

Στην Τύνιδα, όμως, είναι η πρώτη φορά που μία συνδικαλιστική συνδιάσκεψη συγκαλείται με κεντρικό θέμα την μετανάστευση των εργαζομένων προς τις μεσογειακές χώρες της Ε.Ε., αλλά και προς την Γαλλία, η οποία παραδοσιακά αποτελεί τον τελικό προορισμό πολλών βορειοαφρικανών μεταναστών. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε την περίοδο, κατά την οποία, σε επίπεδο Υπουργών αρμοδίων για την μετανάστευση, η συζήτηση για την αναχαίτιση των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες αυτές ήταν στην επικαιρότητα της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε.

Σε ό,τι αφορά στην Ευρωμεσογειακή Συνεργασία, από την ιδρυτική διακήρυξη της Βαρκελώνης στις 28-29 Νοεμβρίου 1995 προκύπτει ότι η πρωτοβουλία αυτή βασίζεται σε τρεις κεντρικούς άξονες: α) στην πολιτική συνεργασία και στην συνεργασία για την κοινή ασφάλεια στην περιοχή, μέσα από τον καθορισμό ενός κοινού χώρου ειρήνης και σταθερότητας, β) στην οικονομική συνεργασία, μέσα από την εγκαθίδρυση μιας ζώνης ελευθέρου εμπορίου ανάμεσα στους εταίρους, με σκοπό την αμοιβαία ευημερία και γ) στην συνεργασία σε επίπεδο κοινωνικό και πολιτιστικό, μέσα από την αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων και την αμοιβαία κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών.

1 Οι οργανώσεις αυτές είναι UGTT Τύνιδα, UIL, CISL, CGIL Ρώμη και Λάτσιο, CGT, CFDT, CGT-FO Παρίσι, UPL Τρίπολη, CDT Ραμπάτ, UGTA Αλγέρι, UGT, CCOO Μαδρίτη, CGTP, UGT Λισαβόννα, GWU Μάλτα, ΕΚΑ Αθήνα.

Μέχρι σήμερα σημαντικοί σταθμοί[2] στο ιδιαίτερο ζήτημα της μετανάστευσης αποτέλεσαν: α) η 4η Ευρωμεσογειακή Υπουργική Διάσκεψη της Μασσαλίας τον Νοέμβριο του 2000, β) η 5η Υπουργική Διάσκεψη της Βαλένθια τον Απρίλιο του 2002 και γ) η 6η Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών η οποία πραγματοποιήθηκε στην Νάπολη τον Δεκέμβρη του 2003.

Στις συναντήσεις αυτές η συζήτηση επικεντρώθηκε στα ζητήματα της καταπολέμησης της "παράνομης" μετανάστευσης, της έκλειψης των αιτίων που προκαλούν τις μετακινήσεις των πληθυσμών καθώς επίσης και στην ομαλή κοινωνική ένταξη των μεταναστών από την Βόρειο Αφρική, οι οποίοι ήδη διαμένουν και εργάζονται σε χώρες-μέλη της Ε.Ε. Εκτός, όμως, από τις προτάσεις και τις σχετικές εξαγγελίες, καμία συγκεκριμένη εξέλιξη δεν έχει παρατηρηθεί στο θέμα αυτό.

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των χωρών της Ε.Ε. και των δώδεκα τρίτων χωρών, οι οποίες συμμετέχουν στην Ευρωμεσογειακή Συνεργασία[3], έχουν ακολουθήσει από την αρχή την δική τους παράλληλη πορεία. Πριν ακόμη λάβει χώρα η ιδρυτική συνάντηση της Βαρκελώνης, πραγματοποιήθηκε η συνδικαλιστική συνάντηση της Σεβίλλης στις 6-7 Νοεμβρίου 1995, όπου καθορίστηκαν οι προτάσεις του κόσμου της εργασίας προς τους ηγέτες των χωρών, οι οποίοι επρόκειτο να κυρώσουν την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία.

Στο θέμα της μετανάστευσης, η συνδικαλιστική διακήρυξη της Σεβίλλης τόνισε πολύ έγκαιρα την πραγματική διάσταση του φαινομένου. Στο 7ο κεφάλαιο της διακήρυξης με τίτλο "Οι προτεραιότητες της Συνεργασίας", το τρίτο σημείο είναι αφιερωμένο στις μεταναστεύσεις. Από την μία πλευρά, σε ό,τι αφορά στα αίτια της μετανάστευσης, αναφέρεται ότι *"χωρίς την μαζική δημιουργία θέσεων εργασίας και την σημαντική βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών στην μεσογειακή λεκάνη, η μεταναστευτική πίεση θα παραμένει ισχυρή στην περιοχή"*. Από την άλλη πλευρά σχετικά με τα δικαιώματα όσων μετακινούνται προς την Ε.Ε. σημειώνεται ότι, *"στο εσωτερικό της Ε.Ε., είναι απαραίτητο να θεσπισθεί ένα κοινοτικό νομικό πλαίσιο, το οποίο θα προβλέπει τα ιδιαίτερα δικαιώματα των μεταναστών, την ισότητα στο επίπεδο του εργατικού δικαίου και της κοινωνικής ασφάλισης και τους κανόνες σχετικά με την διαμονή, την κατοικία και την ελεύθερη μετακίνηση"*.

Εκτός από την συνδιάσκεψη της Στουτγάρδης το 1999 και την ίδρυση του Ευρωμεσογειακού Συνδικαλιστικού Φόρουμ, πολλές σημαντικές διεθνείς συνδικαλιστικές συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν με αφορμή την Συνεργασία αυτή ανάμεσα στην Ε.Ε. και τις τρίτες χώρες της Μεσογείου. Μεταξύ αυτών, τρεις το 2001 (στο Κάιρο, τις Βρυξέλλες και το Αμάν), δύο το 2002 (Μαδρίτη και Βρυξέλλες) αφιερωμένες στη συγκριτική εξέταση των κανόνων του εργατικού δικαίου και της κοινωνικής ασφάλισης στις 27 χώρες και δύο το 2003 (στην Βαρκελώνη και την Κωνσταντινούπολη).

Σε όλες αυτές τις συναντήσεις, ανάμεσα στα υπόλοιπα καίρια ζητήματα της απασχόλησης των εργαζομένων των 27 χωρών, εξέχουσα θέση είχε κάθε φορά η μετανάστευση και τα δικαιώματα των μεταναστών εργαζομένων στην Ε.Ε. Η πρόσφατη συνδιάσκεψη της Τύνιδας το περασμένο Οκτώβρη έθεσε για πρώτη φορά τις βάσεις, ώστε το συνδικαλιστικό κίνημα των χωρών αυτών να μπορέσει να παρέμβει στο άμεσο μέλλον συγκεκριμένα και ουσιαστικά στην διαμόρφωση των πλαισίων, μέσα στα

2 Βλ. σχετικά υπ' αριθμό 108 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. της 7ης Ιουλίου 2004.

3 Πρόκειται για την Αίγυπτο, την Αλγερία, το Μαρόκο, την Τυνησία, την Λιβύη, την Συρία, τον Λίβανο, την Ιορδανία, το Ισραήλ, την Τουρκία και δύο ακόμη χώρες, οι οποίες είναι πλέον μέλη της Ε.Ε., δηλαδή, την Κύπρο και την Μάλτα.

οποία εκδηλώνεται το φαινόμενο της μετανάστευσης.

Κατά την διάρκεια της συνδιάσκεψης αναπτύχθηκαν και οι δύο πτυχές του θέματος, όπως τέθηκαν και από την συνάντηση της Στουτγάρδης: τόσο, δηλαδή, η προβληματική γύρω από τα αίτια της μετανάστευσης δέκα σχεδόν χρόνια μετά την δημιουργία της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας (Ι.), όσο και η αντιμετώπιση του φαινομένου από την Ε.Ε. συνολικά, αλλά και ειδικότερα από τις χώρες-μέλη της Ένωσης (ΙΙ.)[4].

Ι. Τα αίτια της μετανάστευσης από τη Βόρειο Αφρική στην Ε.Ε.

Απώτερος στόχος της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας είναι η δημιουργία ενός τεράστιου χώρου ελεύθερου εμπορίου το 2010-2012 ανάμεσα στις 27 εμπλεκόμενες χώρες, στη βάση 12 διμερών συμβάσεων ανάμεσα στην Ε.Ε. και στις 12 τρίτες μεσογειακές χώρες της Συνεργασίας. Δέκα σχεδόν χρόνια μετά την διακήρυξη της Βαρκελώνης η αίσθηση η οποία έχει δημιουργηθεί στους πολίτες των τρίτων χωρών είναι ότι, μέχρι στιγμής, η Συνεργασία αυτή αποβαίνει προς όφελος μόνον των χωρών-μελών της Ε.Ε.

Οι συνδικαλιστές των χωρών της Βορείου Αφρικής, οι οποίες συμμετέχουν στην Συνεργασία, διατύπωσαν την άποψη ότι από το 1995, όταν η Τυνησία ήταν η πρώτη χώρα, η οποία υπέγραψε διμερή συνεργασία με την Ε.Ε., μέχρι και σήμερα δεν παρατηρείται κανένα στοιχείο ανάπτυξης στις οικονομίες και τις κοινωνίες των χωρών τους. Ο απολογισμός είναι ιδιαίτερα αρνητικός σε μία σειρά από επιμέρους πτυχές των εθνικών οικονομιών αλλά και της ζωής των ίδιων των πολιτών.

Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία διεθνών οικονομικών οργανισμών[5] το εξωτερικό χρέος στα τέλη του 2001 έχει μεγαλώσει σε ποσοστά δυσβάσταχτα για τις εθνικές οικονομίες, αγγίζοντας το 40% του ΑΕΠ για την Αλγερία και το Μαρόκο και το 50% για την Τυνησία. Η διαχείριση του εξωτερικού αυτού χρέους απορροφά ένα μεγάλο ποσοστό από τα έσοδα των εξαγωγών των χωρών αυτών και πιο συγκεκριμένα το 15% στην Τυνησία, το 17% στο Μαρόκο και το 25% στην Αλγερία.

Ενδεχομένως, η μείωση του εξωτερικού χρέους να μην συμπεριλαμβανόταν στις στόχους της Συνεργασίας, αλλά με μεγάλη δυσκολία μπορεί να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο της έννοιας της “αμοιβαίας ευημερίας”, η οποία αποτελεί κεντρικό άξονα και επιδίωξη της Συνεργασίας αυτής.

Σε ό,τι αφορά στο μερίδιο της αγοράς, οι εξωτερικές συναλλαγές των χωρών της Βορείου Αφρικής ήταν παραδοσιακά προσανατολισμένες προς την Ε.Ε. και κυρίως προς την Γαλλία, την Ιταλία και την Γερμανία. Την περίοδο 1980-2001 το μερίδιο των εξαγωγών σε παγκόσμια κλίμακα για τις βορειοαφρικανικές χώρες συρρικνώθηκε από το 2% στο 0.7% και προς την Ε.Ε. από το 4.7% στο 2.1%, ενώ την ίδια περίοδο ο ρυθμός ανάπτυξης των εισαγωγών της Ε.Ε. ήταν 4.6% ετησίως.

Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στον τομέα των επενδύσεων εκτός της Ε.Ε.. Τις πενταετίες πριν και μετά την θέσπιση της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας, παρά το γεγονός ότι η ροή των άμεσων εξωτερικών επενδύσεων της Ε.Ε. αυξήθηκε από 117

4 Τα στοιχεία τα οποία παρατίθενται εδώ βασίζονται σε όσα ειπώθηκαν κατά την διάρκεια του συνεδρίου και ιδίως στις εισηγήσεις των καθηγητών Sami Aouadi και Mongi Boughzala με θέμα «Η ευρωμεσογειακή συνεργασία με βάση τα γεγονότα» και «Απασχόληση και ανεργία στο Maghreb» αντίστοιχα.

5 CNUCED (2002), «Manuel de statistiques de la CNUCED 2002», ONU, New York et Genève. UNCTAD (2002), «World Investment Report 2002», United Nations, New York and Geneva και IMF (2003), “International Financial Statistics”, Washington DC, USA (October 2003).

σε 478 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, το μερίδιο προς τις χώρες της βορείου Αφρικής μειώθηκε από 1.1% ετησίως την περίοδο 1990-1995 σε 0.6% την περίοδο 1996-2001.

Συμπερασματικά, όπως αναφέρθηκε εκτενώς στο συνέδριο, η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία δεν επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην ποσότητα των εξαγωγών προς την Ε.Ε. αλλά, κυρίως, στην ποιότητα αυτών και συγκεκριμένα συνεπάγεται λιγότερο επαχθείς όρους για την υλοποίησή τους. Στο εσωτερικό των χωρών η επιβολή των κανόνων της ελεύθερης αγοράς, αφήνει πολύ λίγα περιθώρια στην κρατική παρέμβαση προκειμένου για την υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών βιομηχανικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, ο ακαταμάχητος ανταγωνισμός των ευρωπαϊκών προϊόντων και οι ιδιωτικοποιήσεις των δημοσίων επιχειρήσεων συνθέτουν μια δυσοίωνη προοπτική για το μέλλον και της απασχόλησης, προμηνύοντας εξελίξεις, οι οποίες τελούν σε άμεση σχέση και συνάρτηση με το φαινόμενο της μετανάστευσης.

Η ανεργία στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού είναι ιδιαίτερα υψηλή στις συγκεκριμένες τρίτες χώρες της Συνεργασίας. Στην Αλγερία το ποσοστό αυτό, από 26.4% το 1997, ήταν το 2000 γύρω στο 30%, ενώ στην Τυνησία σήμερα είναι περίπου 15%. Παράλληλα, τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχειά για το σύνολο των χωρών αυτών αποδεικνύουν ότι οι αναδιαρθρώσεις στο εσωτερικό των κοινωνιών και στην δομή της απασχόλησης, σε συνδυασμό με τα προηγούμενα οικονομικά δεδομένα αναμένεται να διατηρήσουν ή και να αυξήσουν τις μεταναστευτικές τάσεις προς την Ε.Ε.

Πίνακας 1
Η εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού με βάση το φύλο.

Τυνησία	1975-1984	1984-1994	1994-1997
Άνδρες	2.7	2.3	2.1
Γυναίκες	4.6	3.7	3.4
Σύνολο	**3.1**	**2.6**	**2.4**

Το 2003 το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών ήταν 75% και των γυναικών 24%, ενώ το 1975 το ποσοστό αυτό για τις γυναίκες ήταν μόλις 18%. Ο αναλφαβητισμός παραμένει σε υψηλά επίπεδα, αλλά σημειώνει σταδιακή μείωση, κυρίως ανάμεσα στους νέους ανθρώπους:

Διάγραμμα 1. Αναλφαβητισμός Νέων 1980-2000

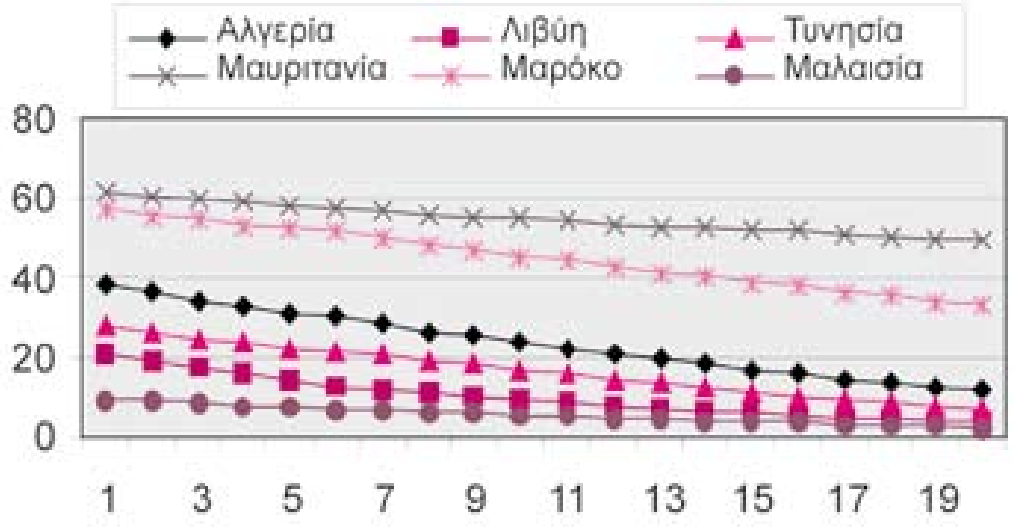

Πίνακας 2
Η δομή του ενεργού πληθυσμού 1975-2003

Επίπεδο εκπαίδευσης	1975	1984	2000	2003
Χωρίς εκπαίδευση	56.1	46.4	26.9	22.4
Πρωτοβάθμια	32.6	34.4	40.4	39.7
Δευτεροβάθμια	10.4	17.1	27.7	30.7
Ανώτατη	0.9	2.1	5.0	7.2
Σύνολο	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Θεωρείται βέβαιον ότι η αγορά εργασίας στην Τυνησία δεν θα μπορέσει να απορροφήσει το εργατικό δυναμικό και κυρίως τους νέους ειδικευμένους και μορφωμένους ανθρώπους. Οι τάσεις αστυφιλίας εμφανίζονται πολύ έντονες και αναμένεται να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια όχι μόνο στην Τυνησία, αλλά και στις άλλες δύο βορειοαφρικανικές χώρες της Συνεργασίας.

Ταυτόχρονα, το δημογραφικό πρόβλημα των χωρών της Ε.Ε. θεωρείται από τους συνδικαλιστές αυτών των τρίτων χωρών ότι θα έπρεπε να οδηγήσει τους ηγέτες της Ένωσης σε μία αναθεώρηση της στάσης τους απέναντι στην μετανάστευση βορειοαφρικανών εργαζομένων προς τις χώρες αυτές. Ο συγκριτικός πίνακας με μία μόνο χώρα, την Πορτογαλία έχει ως εξής:

Διάγραμμα 2. Πληθυσμός άνω των 65 ετών 1980-2000

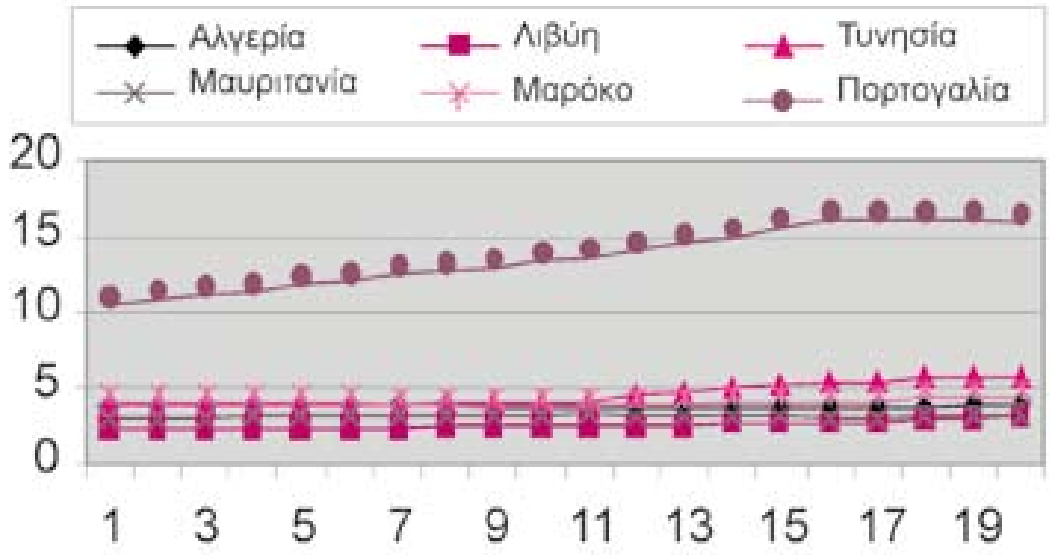

Όλα τα στοιχεία τα οποία παρουσιάστηκαν προηγουμένως περιληπτικά και οι διαφαινόμενες τάσεις σε ό,τι αφορά στην οικονομική ανάπτυξη και την αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων και της απασχόλησης, αποτελούν παράγοντες, οι οποίοι αναμένεται να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα τις μεταναστευτικές πιέσεις προς την Ε.Ε. από τους εργαζόμενους των χωρών αυτών. Η αντιμετώπιση, όμως, την οποία τυγχάνει το φαινόμενο της μετανάστευσης και οι φορείς του, δεν συνάδει με τις διακηρύξεις της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας και ερμηνεύεται δύσκολα με κριτήριο τα δημογραφικά και εργασιακά δεδομένα στις κοινοτικές κοινωνίες υποδοχής.

II. Η αντιμετώπιση της βορειοαφρικανικής μετανάστευσης από την Ε.Ε και τα κράτη-μέλη.

Η Ευρωμεσογειακή συνεργασία, από την μία πλευρά επέτεινε τις οικονομικές αιτίες της μετανάστευσης από το Νότο της Μεσογείου προς τον Βορρά και από την άλλη πλευρά, διατήρησε το ίδιο καθεστώς σχετικά με τα δικαιώματα των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε κατ' επανάληψη από τους παρόντες συνδικαλιστές στην συνδιάσκεψη της Τυνησίας, η ευρωπαϊκή προσέγγιση δεν αντιλαμβάνεται την μετανάστευση σαν παράγοντα συνεργασίας ανάμεσα στον Νότο και τον Βορρά, αλλά σαν μια μόνιμη πίεση ή ακόμη και απειλή. Στην πραγματικότητα η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών αποτελεί βασική επιδίωξη της ευρωμεσογειακής συνεργασίας, η οποία θεμελιώνεται σε μηχανισμούς νομικής φύσης, τοποθετώντας στην ίδια μοίρα τα προβλήματα της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών με τα ζητήματα της ασφάλειας και της "παράνομης" μετανάστευσης.

Προκειμένου το συνδικαλιστικό κίνημα να μπορεί να αρθρώσει στο μέλλον ακόμη και επιστημονικό λόγο, ώστε να αποτελέσει έναν αξιόλογο φορέα προτάσεων, οι διοργανωτές της συνδιάσκεψης είχαν κυκλοφορήσει πριν από την πραγματοποίηση της ένα ιδιαίτερα λεπτομερές ερωτηματολόγιο ανάμεσα στις συμμετέχουσες συνδικαλιστικές οργανώσεις, σχετικά με την ποσοτική και ποιοτική διάσταση της μετανάστευσης στις χώρες των συνδικάτων. Από τα στατιστικά στοιχεία, τα οποία συγκεντρώθηκαν, σε καμία περίπτωση η μετακίνηση αλλοδαπών εργαζομένων στο εσωτερικό των χωρών μελών δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει απειλή για την απασχόληση των ευρωπαίων εργαζομένων.

Σε χώρες με παράδοση στην υποδοχή αράβων, αφρικανών και ασιατών μεταναστών η αναλογία των πολιτών αυτών στο σύνολο του πληθυσμού είναι πολύ μικρή. Στην Γαλλία, οι μετανάστες αυτής της κατηγορίας αντιπροσωπεύουν το 4.3% του συνόλου του πληθυσμού ή το 3.6% των απασχολούμενων. Στην Ολλανδία τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 2.8% και 1.2% και στην Ισπανία 1.5% και 0.9%.

Οι οικονομικοί μετανάστες στην Ελλάδα προερχόμενοι από το σύνολο των δέκα, πλέον, τρίτων χωρών της συνεργασίας, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, είναι μόλις 24398 άτομα, ποσοστό το οποίο αντιστοιχεί στο 3.2% του συνόλου των αλλοδαπών και στο 0.2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Οι δύο πολυπληθέστερες κοινότητες μεταναστών μεταξύ των καταγόμενων από αυτές τις χώρες είναι η Αιγυπτιακή με 7448 άτομα και αυτή της Συρίας με 5552 αλλοδαπούς.

Αντίθετα, λοιπόν, από τις δεσμεύσεις, οι οποίες απορρέουν από την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία και τις επιταγές της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας στις δύο όχθες της Μεσογείου, η σύνοδος κορυφής των ηγετών της Ε.Ε. στην Σεβίλλη τον Ιούνιο του 2002, έδωσε με σαφήνεια το στίγμα της νέας κοινοτικής πολιτικής για την μετανάστευση. Στην πραγματικότητα η μετανάστευση συμπεριλαμβάνεται στο εξής στην ατζέντα των συζητήσεων γύρω από τις σχέσεις της Ένωσης με όλες ανεξαιρέτως τις τρίτες χώρες.

Συγκεκριμένα, η οικονομική βοήθεια και η ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων με τις χώρες προέλευσης προϋποθέτουν τον σεβασμό της υποχρέωσης κοινής φύλαξης των συνόρων των χωρών αυτών με το έδαφος της Ε.Ε. και την διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων. Μάλιστα διατυπώνεται ρητά η προειδοποίηση ότι στο σύνολό τους οι σχέσεις με μία χώρα θα τίθενται σε επανεκτίμηση στην περίπτωση που κριθεί ότι η κυβέρνησή της δεν τηρεί τις παραπάνω δεσμεύσεις ή αν οι προσπάθειές της δεν

επιφέρουν τα απαιτούμενα αποτελέσματα.

Στην λογική της θεώρησης της μετανάστευσης ως έναν άμεσο κίνδυνο, ο οποίος θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με κάθε μέσο, εντάσσονται επιπλέον κάποιες συγκεκριμένες πολιτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες λίγο έλειψε να λάβουν χαρακτήρα επίσημης πολιτικής της Ε.Ε. Στην Σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης το 2003 αναβλήθηκε τελικά την τελευταία στιγμή η συζήτηση της βρετανικής πρότασης για την δημιουργία "κέντρων υποδοχής" των επίδοξων μεταναστών από όλες τις τρίτες χώρες προς την Ένωση (κυρίως, όμως, τις βορειοαφρικανικές), στο εσωτερικό των χωρών αυτών και συγκεκριμένα στα σύνορά τους με το κοινοτικό έδαφος.

Όμως, στις 23 Ιούνη 2003, δύο μέρες μετά τη Σύνοδο, ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών Φρατίνι ανακοίνωσε ότι οι κυβερνήσεις της Ιταλίας, της Βρετανίας και της Ισπανίας είχαν αποφασίσει τη δημιουργία δύο "κέντρων υποδοχής" προσφύγων στην Κύπρο και τη Μάλτα. Στις εγκαταστάσεις αυτές θα συγκεντρώνονται αρχικά οι μετανάστες που επιχειρούν να εισέλθουν κρυφά σε κάποια χώρα - μέλος της Ε.Ε. και από εκεί θα επαναπροωθούνται στις χώρες καταγωγής τους, εφόσον προκύπτει ότι δεν πρόκειται για πολιτικούς πρόσφυγες, αλλά για οικονομικούς μετανάστες.

Η βρετανική ιδέα αντιμετωπίστηκε θετικά από τους αρμόδιους υπουργούς της Ιταλίας και της Γερμανίας, οι οποίοι έπειτα από μία σειρά από διαβουλεύσεις και συναντήσεις συγκάλεσαν στην Φλωρεντία της Ιταλίας το άτυπο συνέδριο των Υπουργών Εσωτερικών των G-5 (δηλαδή της Ιταλίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας, της Γερμανίας και της Μ. Βρετανίας). Η ημερομηνία της άτυπης αυτής συνάντησης (17-18/10/2004) συνέπεσε με την διοργάνωση της συνδικαλιστικής συνδιάσκεψης της Τυνησίας, διαμορφώνοντας έτσι ένα σκηνικό με δύο παράλληλες όσο και αντιφατικές εικόνες.

Στην πρώτη από αυτές αποτυπώνεται το βλοσυρό πρόσωπο της ξενοφοβικής Ευρώπης να προσπαθεί να μετατρέψει την Ε.Ε. σε φρούριο και να ενισχύσει την θωράκιση της απέναντι σε έναν αόρατο εχθρό. Ευτυχώς οι προτάσεις των Otto Schilly και Giusepe Pisanu δεν βρήκαν υποστηρικτές παρά μόνον στο πρόσωπο του Ιταλού ομολόγου τους. Η άρνηση των Υπουργών της Γαλλίας και της Ισπανίας στην προώθηση των σχεδίων των συναδέλφων τους "μπλοκάρισε" προσωρινά την επιχείρηση περαιτέρω θεσμοποίησης της συγκεκριμένης αντι-μεταναστευτικής πολιτικής, παρά την προθυμία της Λιβύης να δώσει το καλό παράδειγμα και να χτίσει το πρώτο κέντρο συγκέντρωσης στο έδαφός της.

Στην δεύτερη εικόνα, αυτής της συνδικαλιστικής συνάντησης της Τυνησίας, στην οποία συμμετείχαν και οργανώσεις τριών από τις πέντε εμπλεκόμενες χώρες, ξεχώριζε η άλλη όψη της κοινωνικής και αλληλέγγυας Ευρώπης. Τονίζοντας ότι η εντατικοποίηση της αστυνομικής φύλαξης των συνόρων δεν σημαίνει παρά αύξηση των νεκρών μεταναστών στα σύνορα της Ε.Ε., συνδικαλιστές από όλες σχεδόν τις χώρες υπενθύμισαν ότι η πολιτική αυτή κόστισε τα τελευταία δέκα χρόνια την ζωή σε τουλάχιστον 4500 μετανάστες[6].

Το συνδικαλιστικό κίνημα από τις χώρες προέλευσης και υποδοχής των μεταναστών επανέλαβε από κοινού την δεδηλωμένη τοποθέτησή του, σύμφωνα με την οποία η μετακίνηση των εργαζομένων προς αναζήτηση εργασίας αποτελεί αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα. Στην διακήρυξη με

[6] Ο αριθμός αυτός αφορά μόνον στα επίσημα στοιχεία από τους καταγεγραμμένους θανάτους, οι οποίοι γίνονται γνωστοί. Βλ. επίσης εφημ. Libération «Dérive inhumanitaire de l' UE», Παρασκευή 15/10/2004.

την οποία τερματίστηκαν οι εργασίες της συνδιάσκεψης οι υπογράφουσες συνδικαλιστικές οργανώσεις κάλεσαν όλους τους αρμόδιους φορείς στην υλοποίηση ενός προγράμματος αντιμετώπισης των κάθε μορφής διακρίσεων και στην επέκταση στους εξω-κοινοτικούς αλλοδαπούς της προστασίας που απορρέει από τα δικαιώματα, τα οποία εμπεριέχονται στην κοινοτική Χάρτα των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επισημάνθηκε, επίσης, η σπουδαιότητα της συνδικαλιστικής παρέμβασης και του συντονισμού των περαιτέρω δράσεων στο ιδιαίτερο θέμα της επιδίωξης μιας ανθρώπινης αντιμετώπισης των μεταναστών και των οικογενειών τους,. Είναι γεγονός ότι, εάν οι οργανώσεις των εργαζομένων στις χώρες υποδοχής, από κοινού με τις αντίστοιχες των χωρών καταγωγής, δηλώσουν κατηγορηματικά ότι η μετανάστευση δεν αποτελεί κίνδυνο για την απασχόληση των κοινοτικών εργαζομένων και εναντιωθούν στην λήψη των διαφόρων "προστατευτικών" και αντι-μεταναστευτικών μέτρων, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι οι σχετικές πολιτικές θα στερούνται πλέον οποιασδήποτε δικαιολογητικής βάσης.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της διακήρυξης, με τίτλο "ο ρόλος των συνδικάτων", προτείνονται δύο συγκεκριμένες δράσεις:

α) η ίδρυση ενός συνδικαλιστικού μεσογειακού παρατηρητηρίου προκειμένου να καταγράφονται και να μελετώνται τα στατιστικά δεδομένα της μετανάστευσης στην περιοχή και

β) ο συντονισμός της προσπάθειας όλων των οργανώσεων για μια μαζική καμπάνια οργάνωσης στα συνδικάτα των χωρών υποδοχής ενός, όσο το δυνατόν, μεγαλύτερου αριθμού αλλοδαπών εργατών στο αμέσως επόμενο διάστημα.

Στις 11 Ιανουαρίου 2004, δημοσιεύτηκε ένα κείμενο της Επιτροπής με τίτλο «η Πράσινη Βίβλος για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης των οικονομικών μεταναστεύσεων», προκειμένου να παρέμβουν με προτάσεις τους όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς. Με το κείμενο αυτό επιχειρείται[7] η θέσπιση κοινών κανόνων σχετικά με την οργάνωση επίσημων μετακινήσεων εργαζομένων ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας στις χώρες-μέλη. Είναι βέβαιο ότι, χάρη σε συναντήσεις σαν αυτή που έλαβε χώρα στην Τυνησία τον περασμένο Οκτώβρη, η γνώμη των συνδικάτων πάνω σε αυτά τα ζητήματα, δεν θα είναι στο εξής εύκολο να παραγνωρίζεται.

[7] Βλ. σχετικά εφημ. Le Monde, «L'Union tente d'harmoniser les règles de l'immigration lègale», Τρίτη 11 Ιανουαρίου 2005 και εφημ. Libèration, «Les Europèens en quète de politique migratoire», Δευτέρα 17 Ιανουαρίου 2005.

Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

➤ 31 Ιανουαρίου 2005

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Α. Καψάλης)* σε συνάντηση εργασίας του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠΕΣΔΔΑ) με θέμα το νέο νομοσχέδιο για την μετανάστευση. Στη συνάντηση εργασίας συμμετείχαν επίσης από τη ΓΣΕΕ ο Αναπληρωτής Πρόεδρος Α. Καλύβης και από το Εργατικό Κέντρο Αθήνας ο Γ. Αλεβιζάκης.

➤ 1-2 Μαρτίου 2005

Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Χρ. Τριανταφύλλου)* σε συνάντηση εργασίας της Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Ακαδημίας (ETUCO) στην Vilnius της Λιθουανίας. Στα πλαίσια των εργασιών του *«Δίκτυου εκπαιδευτών Διεύρυνση -Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση»* έγινε ανταλλαγή εμπειριών σχετικά με τις δραστηριότητες συνδικαλιστικής επιμόρφωσης, τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις & παιδαγωγικά υλικά, ενώ παράλληλα συζητήθηκε διεξοδικά η δυνατότητα διοργάνωσης Διεθνούς Διάσκεψης, με την συνεργασία της Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUC) και της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ελεύθερων Συνδικάτων (ICFTU), με θέμα την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης το ρόλο και τις δυνατότητες ενδυνάμωσης της συνδικαλιστικής επιμόρφωσης στις ΧΚΑΕ (Χώρες Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης).

➤ 4-10 Μαρτίου 2005

Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Χρ. Τριανταφύλλου)*, σε συνεργασία και με άλλες συνομοσπονδίες (CGIL – Ιταλίας, TUC Ηνωμένου Βασιλείου και MSZOSZ – Ουγγαρίας), στα πλαίσια του προγράμματος συνδικαλιστικής επιμόρφωσης της Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Ακαδημίας (ETUCO), στην διοργάνωση Κύκλου Επιμόρφωσης σε Ευρωπαϊκά θέματα (για νέα συνδικαλιστικά στελέχη) με τίτλο: *«Κατάρτιση μελλοντικών ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών στελεχών 2004-2005»*. Το δεύτερο από τα 3 σεμινάρια πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες και συμμετείχαν συνδικαλιστικά στελέχη από την Ελλάδα και άλλες εννέα χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εργασίες επικεντρώθηκαν στην ανάλυση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης σε σχέση με την Κοινωνική Ευρώπη, στα όργανα/θεσμούς και στην διαδικασία λήψης αποφάσεων σε επίπεδο ΕΕ, ενώ οι επιμέρους ομάδες εργασίας πραγματεύτηκαν θέματα όπως η Παγκοσμιοποίηση, ο Κοινωνικός Διάλογος και η Συλλογική Διαπραγμάτευση, οι μισθολογικές ανισότητες ανδρών/ γυναικών και οι Κοινωνικές & Οικονομικές προκλήσεις μετά την Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

➤ 9-10 Μαρτίου 2005

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Ηλίας Ιωακείμογλου)* σε σεμινάριο συνδικαλιστικής επιμόρφωσης, που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Εργασίας της Παγκύπριας Εργατικής Ομοσπονδίας (ΙΝΕΚ-ΠΕΟ), με θέμα η Οικονομία και η Απασχόληση στην Κύπρο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

➤ 16 Μαρτίου 2005

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Γ. Ρωμανιάς)* σε σεμινάριο συνδικαλιστικής επιμόρφωσης, που διοργάνωσε το Σωματείο Εργαζομένων Πετρελαίων Καβάλας με θέμα: *Οι εξελίξεις της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.*

➤ 21 Μαρτίου 2005

Το ΚΕΚ-ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Συντονιστής Φορέας της Α.Σ. “E-QUALITY”, στο πλαίσιο του Έργου *«Ανάπτυξη Συστήματος Ποιότητας των Υπηρεσιών Συμβουλευτικής Στήριξης και*

Απασχόλησης», και ειδικότερα στο πλαίσιο του υποέργου 5 *«Δικτύωση φορέων, δομών και συμβούλων στήριξης της απασχόλησης με την ενεργό συμμετοχή των επωφελούμενων»* και του υποέργου 6 *«Πιλοτική Εφαρμογή του Συστήματος Ποιότητας σε δομές της Α.Σ. και παροχή ολοκληρωμένης στήριξης για την προώθηση της απασχόλησης με στοχευόμενες παρεμβάσεις στην ομάδα στόχο»*, συνδιοργάνωσε με τον ΟΑΕΔ (εταίρος φορέας) Εκδήλωση Δικτύωσης και Πυρήνα Διαλόγου στην Αθήνα.

Στην Εκδήλωση Δικτύωσης και στον Πυρήνα Διαλόγου συμμετείχαν:

α) Εκπρόσωποι των Εταίρων Φορέων / μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Σ. «E-QUALITY»,

β) Επιστημονικοί Υπεύθυνοι των Εταίρων Φορέων / μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής και

γ) Σύμβουλοι συνεργαζόμενων Δομών / μέλη του Δικτύου της Α.Σ. «E-QUALITY».

Το ΚΕΚ-ΙΝΕ/ΓΣΕΕ εκπροσώπησαν οι επιστημονικοί του συνεργάτες Σιδηρά Βιβή, Ζαβιτσάνου Αδαμαντία και Γράβα Θάλεια.

➤ 26-27 Μαρτίου

Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε *(Γ. Ρωμανιάς)* σε σεμινάριο συνδικαλιστικής επιμόρφωσης, που διοργάνωσε το Εργατικό Κέντρο Λασιθίου στην Ιεράπετρα με θέμα: *Οι εξελίξεις και οι προοπτικές της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.*

